

Osmanlıca®

Eğitim ve Kültür Dengisi

2019 NİSAN

1440 Receb - Şaban

07. YIL 68. SAYI

10₺ 7€

عثمانیہ تنظیم صائیش او یغولامہ سی

OSMANLI'DA TANZİM SATIŞ UYGULAMASI

04

**BİR İLK: MERKEZİ
OSMANLI
TÜRKÇESİ İMTİHANI**

11

**BİR MİLLETİN
TARİH
ŞUURU**

17

**BİLİYOR
MUYDUNUZ?:
BARUTHANE**

30

**OSMANLI
TIBBINDAN:
BAHAR VE YAZ**

HARFLERİ TANIYALIM

ذ	د	خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا	Matbu hatlı harfler
ذ	د	خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا	Rik'a hatlı harfler
Zel	Dal	Hı	Ha	Çe	Cim	Se	Te	Pe	Be	Elif	Okunuşları

غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ژ	ز	ر	Matbu hatlı harfler
غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ژ	ز	ر	Rik'a hatlı harfler
Gayin	Ayin	Zı	Tı	Dat	Sad	Şin	Sin	Je	Ze	Ra	Okunuşları

ی	ه	و	ن	م	ل	ن	گ	ك	ق	ف	Matbu hatlı harfler
ی	ه	و	ن	م	ل	ن	گ	ك	ق	ف	Rik'a hatlı harfler
Ye	He	Vav	Nun	Mim	Lam	Nef	Gef	Kef	Kaf	Fe	Okunuşları

Osmanlıcada bulunup da Kur'ân harflerinde olmayan harfler de vardır. Bu harfler şunlardır:

ث	گ	ژ	چ	پ
---	---	---	---	---

Yuvarlak içine alınan "Şin", "Dad", "Kaf" ve "Nun" harflerinin noktaları, el yazısında harfin sonuna kuyruk olarak eklenir.

~	~	~	~
---	---	---	---

Rik'a hattında iki noktalar çizgi (-), üç noktalı harfler ise takke (^) ile gösterilir.

ع	ث	ت	ب
---	---	---	---

Kırmızı renkli harfler Türkçe asıllı kelimelerde kullanılmaz. Mor renkli harfler, Farsçadan, yeşil renkli "Nef" harfi Türkçeden gelmiştir.

Not: Türkçeden gelen "nef" in hari-cindeki **siyah** renkli harfler Kur'ân alfâbesinden, **pembe** renkliler ise Farsçadan gelmiştir.

Not: Kelime içerisinde harflerin baş-larındaki ses kullanılır.

OKUTUCU HARFLER

"a, e" sesleriyle okutur	ه	"a" sesiyle okutur	ا
"ı, i" sesleriyle okutur	ی	"o, ö, u, ü" sesleriyle okutur	و

Not: Okutucu harfler normal harf olarak da kullanılabilir.

Not: Elif harfi üzerinde (ا) **hemze** "e" sesiyle, (آ) **med** "a" sesiyle okutur. Harfin önünde okutucu bir harf yoksa bir önceki sese birleştirilir.

HE OKUTUCUSUNUN "A" SESİYLE OKUTUĞU YERLER

"He" okutucusu, kelime içindeki kalın harf ve kalın sesli uyumuna göre, isimlerde, mastarlarda ve eklerde "a" sesiyle okuttuğu yerler vardır. Fiillerdeki "a" sesi ikinci şahsın emir ve nehiy kipinde kullanıldığından "he" okutucusuyla değil, "elif" okutucusuyla yazılır. Dolayısıyla bir kelimenin mastar mı, emir mi olduğu daha ilk bakışta anlaşılabilir.

İSİM	باغله BAĞLA (İLE)	یاپمه YAPMA (MASDAR)
FiİL	باغلا BAĞLA	یاپما YAPMA (NEHİY)

KALIN VE İNCE KARŞILIĞI OLAN HARFLER

Osmanlıcada okutucu harflerden (و) okutucusunun "o-ö-u-ü" olmak üzere dört sesi karşıladığını görürsünüz. Bu ilk bakışta -normal olarak- bir zorluk gibi gözükmemektedir. Fakat bazı hususları bilmek kaydıyla zorluk gibi gözükken bu durum ortadan kalkmaktadır. Bu konu için aşağıdaki hususlara dikkat ediniz.

Osmanlıcada kullanılan Türkçe kelimelerde aynı sesi ifade etmekle birlikte birisi kalın, diğeri ince sesleri ifade eden toplamda on iki adet harf vardır. Bu harfler şunlardır:

	K sesi için	T sesi için	D sesi için	S sesi için	Ğ sesi için	H sesi için
KALIN	ق	ط	ط	ص	غ	خ
İNCE	ك	ت	د	س	گ	ه

Yukarıda verdiğimiz bilginin bize faydası nedir?

Bu on iki harften her hangi birisi bir kelimedekiğinde, mesela "vav" harfi için söylersek, okutucu harf olarak karşıladığı dört sesteki ikisini hemen elemiş oluyoruz. Yani kelimenin içerisinde bu on iki harfin kalın olanlarından bir harf gelmişse, (ö ve ü) sesleri; ince harflerinden birisi gelmişse (o ve u) sesleriyle okumayacağımızı hemen anlayabiliriz. Dolayısıyla diğer iki sesteki birisiyle okuyabiliriz.

KALIN O ve U	طوق TOK	خوش HOŞ
İNCE Ö ve Ü	تور TÜR	اوگون ÖĞÜN

SIYAK-SIBAK MESELESİ

Peki, kalınlık ve inceliğine göre iki sesi eledeğimiz halde geriye kalan seslerden ikisiyle de okunabilecek bir durum olursa ne olacak?

Mesela: **Yüz** lira. Bugün **yüz**meye gideceğim. **Yüzüm** yanmış. Aynı durum, Osmanlıcadaki bazı kelimeler için de geçerlidir. Mesela bazı kelimelerin yazılışları aynıdır, fakat farklı okunurlar.

کوچ	کول	صوص	قویو
Göç	Göl	Sos	Koyu
Güç	Gül -Mek	Sus	Kuyu

کول صوغوق	بوايش چوق کوچ
Göl soğuk	Bu iş çok güç
گولمک کوزل	گوچ وار اوزاغه
Gölmek güzel	Göç var uzağa

Aşağıdaki tabloya bakıldığında ise, durum biraz daha farklı ve karmaşık gözükabilir. Burada da yine kelimenin cümle içindeki kullanımına bakılır ve ona göre okunur.

بول	بول	بول	بول
Bül-ten	Bul	Böl	Bol

اکمگی بول ده ویر
Ekmeği böl de ver
قیرمیزی بولتنله آرانیور
Kırmızı bültenle aranıyor
بول کیچه لوقانطه سی
Bol kepe lokantası
آرایان بولور
Arayan bulur

FIHRİST

Osmanlıca®
Eğitim ve Kültür Dergisi

BAŞ MUHARRİR 03

Biz Ölülerimizle Birlikte Yaşarız

OKUMA METİNLERİ 04

Bir İlk: Merkezi Osmanlı Türkçesi İmtihanı |
Sultanü'sh-Şuarâ: Baki | Bir Milletin Tarih Şuuru

KELİMELERİN KÖKENLERİNE YOLCULUK 14

EL YAZILARIYLA MEŞHURLAR 16

III. Selim

BİLİYOR MUYDUNUZ? 17

Baruthane

BELGE OKUMALARI 20

Osmanlı'da Tanzim Satış Uygulaması

HÜSN-İ HAT ÇALIŞMALARI 28

Harf ve Kelime Çalışmaları

OSMANLICA YAZABİLİYORUM 29

Yazı Alıştırmaları: "İstikamet"

OSMANLI TIBBINDAN 30

Bahar ve Yaz

KİTÂBE OKUMALARI 32

Mustafa Ağa | Neş'et Ağa

OSMANLIDAN YEMEK TARİFLERİ 34

Türk Dolması | Kavun Baklavası | Baklalı Pilav | Hünkârî (Padişaha
mahsus) Tarhana Çorbası

TARİHTEN NOTLAR 36

Akka'da Durdurulmasaydım | Şartlara Teslim Olma | Keşke İçinde
Adam Otursaydı | Her Yol İstanbul'a Çıkar

OSMANLICA ÖDÜLLÜ BULMACA 40

Yıl: 07 / Sayı: 68

NİSAN 2019

Receb - Şaban 1440

ISSN: 2147-5334

osmanlicadergi.com

@osmanlicadergi

SÜEDA

Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi

ve Genel Yayın Yönetmeni

METİN UÇAR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

A. MUHYİDDİN UZUN

Danışma Kurulu

AHMED SEMİZ

PROF. DR. ÖMER İŞBİLİR

YRD. DOÇ. DR. YUSUF BİLEN

DOÇ. DR. TURGUT KOÇOĞLU

YRD. DOÇ. DR. HÜSREV AKIN

Yayın Koordinatörü

İBRAHİM KARABOĞA

Hukuk Müşaviri

Av. HAKKI AYGÜN

Tashihi

AHMET BEYPAZAR

Grafik Tasarım

ERDEM KÖYMEN

Sosyal Medya

OSMAN GAZALİ ÇAKMAK

Teknik Destek

ADEM KILIÇ

Abone ve Dağıtım Servisi

Tel: 0.212 671 51 80

Gsm: 0.530 148 63 83

info@sueda.com.tr

Abonelik Şartları

Tek dergi ücreti: 10₺

Abonelik ücreti: 100₺

Kargo ile abonelik ücreti: 130₺

Yurtdışı abonelik ücreti: 270₺

Hesap bilgileri

Alıcı: Süeda Basım Yayın Sanayi ve

Ticaret A.Ş.

PTT Hesap No: 6391849

Kuveyt Türk IBAN:

TR82 0020 5000 0068 3301 0000 01

AlbarakaTürk IBAN:

TR53 0020 3000 0211 3660 0000 01

Hesap bilgileri

Alıcı: Süeda Basım Yayın Sanayi ve

Ticaret A.Ş.

Baskı Yeri

Hayrât Neşriyat Matbaa Tesisleri/Isparta

0.246 259 43 33

Dergimiz Türkiye Dergiler Birliği (TÜRDEB)

Üyesidir

Osmanlıca
Eğitim ve Kültür Dergisi

بهار شیرین گلزار آردیدر

"Bahar, yeniden başlamanın adıdır"

BİZ ÖLÜLERİMİZLE BİRLİKTE YAŞARIZ

Yahya Kemal'in Madrid Büyükelçiliği-mizi yaptığı yıllarda nüfusumuz 14 - 15 milyon kadarmış. Bir vesile ile kendisine ülkemizin nüfusu sorulduğunda: "Türkiye'nin nüfusu 50 milyondur..." diye cevap vermiş. Orada bulunları bu cevaba şaşırılmışlar ve hayretle: "Bu nasıl olur!" demişler. Bunun üzerine Yahya Kemal şu izahı yapmış: "Bunda şaşılacak ne var ki? Biz ölülerimizle birlikte yaşıyoruz."

Şimdilerde mezarlarımız -manzarası güzel de olsa- görüş alanımızın dışında çoğunlukla. Ancak kadim olanlar yani nüfusun çoğunu teşkil edenlerin bizi kendimize bağlayan yazıyla ayakta duranları -şükür ki- hariç.

Yahya Kemal'in yaptığı vurguyu şu noktadan da görebilir miyiz, bu tarafa baktığımızda. Evet, bize ait olan pek çok şeye yabancılaştık. Çoğundan koptuk. Kendimizle yani tarihimizle, kültürümüzle, geçmişimizle iletişim kuramaz hale geldik.

Ne var ki mezar taşları da olsa, biz bu radayız diyorlar. Varlıklarıyla bize Göbekli Tepeden önce kuvvetli mesajlar veriyorlar. Ve maziden haber verenler olarak diyorlar ki, siz bizimle beraber yaşıyorsunuz. Sizler bizlerin varislerisiniz. Bizde olanı ileriye götüreceksiniz ve bununla daha da ilerleyecek olanlarsınız. Sakın miras yedi olmayın. Bizi görün, bili, tanıyın ve bizden asla kopmayın!

Evet, insanlar ve toplumlar geçmişleriyle beraber yaşarlar. Kesintisiz ve üzerine bina ederek ilerlerler zaman şeridinde. Geçmişte kalmak değildir bundan maksat. Zira kopukluklar hem geçmişe hem de gelecek adına sıkıntılıdır.

Okun ileriye gitmesi yayın gerilmesiyle olur. Ne kadar gerilirse de o kadar ileriye gider. Biz kendimizde derinleştikçe daha şuurlu, daha nitelikli, daha ileriye nüfuz edebilir olabiliriz. Dolayısıyla beraber yaşama imkânına sahip olduğumuz o işaretleri kuru birer taş görmek doğru olmaz. Mezar taşıdır deyip geçmek hiç olmaz.

Eğer öyle olsaydı, kimse mezar taşının üzerine şeceresini dökmezdi, öyle değil mi?

Dergide neler mi var?

Ben sizi tutmayayım!

بز ئولولریمزله بیکله یاشارز

بجی کمالک مادرید بیول ایلیگیمز یادیغی ییلارده نفوس ۱۴ - ۱۵ میلیونه قدرمه.

بر وسیله ایله کندهنه ئولکه مزله نفوسی سوریلدیغنده: "ترکیه نکه نفوسی ۵۰ میلیوندر..." دییه هواب ویرمه. اوراده بولونلر بو هوابه شایرملار و هیتله: "بو ناصل اولور!" دیمشلر. بونکه اوزیرینه بجی کمال شو ایضای یایمه: "بونده شایلاجه نه وارکه؟ بز ئولولریمزله بیکله یاشارز."

شیمیلارده مزارلریمز منظره سی کوزل ده اوله - کوروسه آلامزک طینده هوغونقله. آجه قیرم اولانلر یعنی نفوسک هوغنی تکیل ایدنلرک بز کندهنه باغلایه یازیله آقاده طورانلری شکرکه - خارج.

بجی کمالک یادیغی اورغوی شو نقطه ده ده کوره ییلریمز، بو طرفده باقدیرغزده. اوت، بزه عائد اولاه بک هوو شینه ییاجیلاشدو. هوغنده قودو. کندهنه یعنی تاریمزله، کولتوریمزله، کیمزله ایلتیم فوراماز هاله کلدک.

نه وارکه مزار طاشلری ده اوله، بز بوراده بز دیورلر. وارلقاریله بزه کوبعلی نه ده اؤکجه قونلی مازلر ویریورلر. و ماضیده فیر وینلر اولارو دیورلرکه، سز بزمه برابر یاشیورسز. سز بزلرک وارلریشز. بزه اولاف ایلرییه کونوره بک و بونقله داهاه ایلرییه بک اولانلریشز. صاقین میراث یدی اولابله. بز کورک، بیلک، طانیلک و بزمه اصلا قومابله!

اوت، انسانلر و طوبولملر کیمیلرله برابر یاشارلر. کینتیز و اوزرینه بنا ایدرک ایلرلر زماه شرینده. کیمده قالمه دکلر بونده مقصد. زیرا قوبوقلقلر هم کیمه هم ده کله بک آدینه صیقینیلیر.

اوقل ایلرییه کینتی یابک کریمیلرله اولور. نه قدر کریمیلر ده اوقدر ایلرییه کیدر. بز کندهنه درینلشکجه داهاه شعورلی، داهاه نیتلکی، داهاه ایلرییه نفوز ایده ییلر اولاییلر. طولایییلرله برابر یاشامه املنه صاحب اولدیغیمز او اشارتلری قورو بر طاسه کورمک هوغری اولماز. مزار طاشیر دیوب کیمک هیچ اولماز.

اگر اوبله اوله یدی، کیمه مزار طاشنک اوزرینه شجره سنی دکلدی. اوبله دکلمی؟

درکیده نه لرمی وار؟

بن سزی طوعایایم!

متین اوجار

اوقۇمىمىتلىرى

Okuma Metinleri

Bir İlk: Merkezi Osmanlı Türkçesi İmtihanı

| İsmail Hakkı Kasapoğlu |
Samsun Gençlik ve Spor İl Müdürü

باش اورولرڭ تاملانمە سنڭ آرەندەن،
يارىشمە يە قاتىلاجق توم اۇگرىنجىلەر ۲۴
ساعتلىك عثمانلى تركجه سى قورسلىرى
ويرىلدى. ايستەين اۇگرىنجىلەر قورس
ساعتلىرىنىڭ طيشىندەدە برە بر امتحانلەر
حاضرلىق چالاشمەلىرى ياپىلدى. خىرات
وقفنىڭ ۱۴۰۰ كوڭللى خواجه سنڭ اگىتىم
ويدىگى كىنجىلەر، ۲۸ نىسان ۲۰۱۸ تارىخىندە
- تركىيەدە بر ايلك اولمە اوزللىگى طاشىيان-
ايل مركزلرنەدە مركزى عثمانلىجە امتحاننە
كىردىلەر. ۸۵۰۰ اۇگرىنجىنىڭ قاتىلدىغى
امتحاندىن ۱۷۷ برىنجى چىقىدى. كوزل اولان

۲۰۱۸ يىلىندە كلىشىدىرىلن بر پروژە ايله
ق.ى.ق. و خىرات وقفى آراسىندە پروطوقول
امضالاندى. بو سوزلشمە يە اويغون اولارق دە
ق.ى.ق. يورتلرنەدە عثمانلىجە يارىشمە سى
ترتيب ايدىلدى. بو مواجەهەدە يورتلردە
ستانت آچىلمش و سىمىزلر ويرىلەر ك عثمانلى
تركجه سى يارىشمە پروگرامى طانىتىملىرى
نتىجە سىندە قىدلر آلىنمىشدر. ايكى هفتە كى
قىصە بر سورەدە تركىيە نڭ ۸۱ ولايتىندە و
قوزى قبرىس ترك جمهوريتىندە ۳۹۶۶۰ قىد
آلىندى.

2018 yılında geliştirilen bir proje ile KYK ve Hayrat Vakfı arasında protokol imzalandı. Bu sözleşmeye uygun olarak da KYK yurtlarında Osmanlıca yarışması tertip edildi. Bu muvacehe- de yurtlarda stant açılmış ve seminerler verilerek Osmanlı Türkçesi yarışma programı tanıtımları neticesinde kayıtlar alınmıştır. İki hafta gibi kısa bir sürede Türkiye'nin 81 vilayetinden ve Kuzey Kıbrıs Türk

Cumhuriyeti'nden 39.660 kayıt alındı.

Başvuruların tamamlanmasının ardından, yarışmaya katılacak tüm öğrencilere 24 saatlik Osmanlı Türkçesi kursları verildi. İsteyen öğrencilere kurs saatlerinin dışında da birebir imtihanlara hazırlık çalışmaları yapıldı. Hayrat Vakfı'nın 1400 gönüllü hocasının eğitim verdiği gençler, 28 Nisan 2018 tarihinde -Türkiye'de bir ilk olma özelliği taşıyan- il merkezlerinde merke-

24 saatlik planlama ve kitap üzerinden yapılan çalışmada ilk merhalede/ etapta 177 öğrencimiz ilk sıraya yerleşti.

zi Osmanlıca imtihanına girdiler. 8500 öğrencinin katıldığı imtihanından 177 birinci çıktı. Güzel olan şu ki bu öğrencilerin çoğu tarih, edebiyat, ilahiyat gibi bölümlerden değildi.

24 Aralık 2018 de ise 177 birinci ile yapılan yarı final imtihanında ilk 10 il birincisi belirlendi. Buna göre Ağrı, Ankara, Antalya, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Konya, Sivas ve Samsun illerinin

den yarışmaya giren öğrenciler ilk 10'a giren öğrenciler oldular. Ayrıca Hayrat Vakfı'nın gönüllü, uzman hocalarının büyük bir gayret göstererek vermiş olduğu kurslar, milli ve manevi değerler açısından da oldukça verimli bir neticeyi gençlere kazandırmış oldu.

KYK'lı gençler Osmanlıca yarışıyor Türkiye Finali, 4 Mart 2019 tarihinde Ankara'da Gençlik ve Spor Bakanlığı Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi. Final, sahne yarışması şeklinde gerçekleşerek, bu kategoride yine bir ilk olma özelliğini taşıdı. Ortak sorular ve riziko merhaleleri olmak üzere iki ayrı bölümden oluşan yarışmada, birinci etapta 6 soru, ikinci etapta her

öğrenciye 3 soru olmak üzere toplam 36 soru soruldu.

Finalde, Samsun Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nden Sevdanur Güzel birinci, Ankara Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nden Davut Karalı ikinci, Elazığ Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nden Fatma Ceren üçüncü oldu.

KYK'lı gençler Osmanlıca yarışıyor sahne finalinde, birinci olan öğrenciye 5 bin, ikinci olan öğrenciye 4 bin ve üçüncü olan öğrenciye 3 bin lira para ödülü verildi. Ayrıca ilk 5'e giren öğrencilere Kudüs ve Balkanlar gezisine kurasız katılma hakkı, yarı finalde her ilde ilk 3'e giren öğrencilere ise bir yıllık Osmanlıca Dergisi aboneliği; süreç içerisinde eğitime katılan 18

ق.ی.ق. لی کنجلر عثمانلیجه یاریشیور
ترکیه فیئالی، ۴ مارت ۲۰۱۹ تاریخنده
آنقره ده کنجلك و سپور باقانلغی قونفرانس
صالوننده کرچکلهشدیریلدی. فیئال، صحنه
یاریشمه سی شکلنده کرچکلهشهرک، بو
قائه غوریده یینه بر ایلک اولمه اوزلگنی
طاشیدی. اورتاق صوریلر و ریزیقو
مرحله لری اولمق اوزره ایکی آیری بولومدن
اولوشان یاریشمه ده، برنجی اتایده ۶ صوری،
ایکنجی اتایده هر اوگرنجی یه ۳ صوری اولمق
اوزره طویلام ۳۶ سؤال صوریلدی.

فیئالده، صامسون کنجلك و سپور ایل
مدیرلگندن سودا نور کوزل برنجی، آنقره
کنجلك و سپور ایل مدیرلگندن داود
قره لی ایکنجی، العزیز کنجلك و سپور ایل
مدیرلگندن فاطمه جرن اوچنجی اولدی.

ق.ی.ق. لی کنجلر عثمانلیجه یاریشیور
صحنه فیئالنده، برنجی اولان اوگرنجی یه
۵ بیك، ایکنجی اولان اوگرنجی یه ۴ بیك
و اوچنجی اولان اوگرنجی یه ۳ بیك لیره
پاره اودولی ویریلدی. آیریجه ایلک بشه

شوکه بو اوگرنجیلرک چوغی تاریخ، ادبیات،
اهلیات کی بولوملردن دگلدی.

۲۴ آراتق ۲۰۱۸ ده ایسه ۱۷۷ برنجی
ایله یاپیلان یاری فیئال امتحاننده ایلک ۱۰
ایل برنجیسی بلیرلندی. بوگا کوره آغری،
آنقره، آنطالیه، چوروم، دگزیلی، دیاربکر،
العزیز، قونیه، سیواس و صامسون ایللرندن
یاریشمه یه کیرن اوگرنجیلر ایلک اونه کیرن
اوگرنجیلر اولدیلر. آیریجه خیرات وقفنک
کوگلیلی، اوزمان خواجه لرینک بیوک بر غیرت
کوستره رک ویرمش اولدیغی قورسلر، ملی و
معنوی دگرلر آچیسندن ده اولدقجه ویریملی
بر نتیجه یی کنجلره قازانديرمش اولدی.

bin öğrenciye meallî Osmanlıca
Kur'an-ı Kerim hediye edildi.

Bu kapsamda KYK, 623 yıl hü-
küm süren Osmanlı Devleti'nin
tarihi ve kültürel mirasını genç
kuşaklara aktarabilmek, milli
kültür ve hafızaya ulaşmak için
yurtlarda Osmanlı Türkçesi kurs-
ları düzenliyor. 2013 yılından bu
yana düzenlenen kurslarda, 40
bin üniversiteli gencin Osmanlı
Türkçesini öğrendiği kaydedildi.

Bu yıl da ikincisi düzenlenen
"KYK'lı Gençler Osmanlıca
Yarışıyor" temalı proje ile 45.538
öğrencinin katıldığı kurslarda,

öğrencilerin milli kültürün teme-
lini oluşturan eserleri okuyacak
ve anlayacak seviyeye geleceği
önceki çalışmalar üzerinden
değerlendirildiğinde uzak gö-
züküyor.

Aynı heyecan ile kursların
devam ettiği ve öğrencilerin
bu yıl da öncelikle çeyrek final,
ardından yarı final, daha sonra
da final imtihanına hazırlanma-
ya başladılar bile. Şimdiden bu
dönemdeki yarışmaya katılacak
gençlerimize başarılar diliyoruz.
Bahtları hayırlı ve açık olsun.
Ayrıca böyle milli ve manevi

değerleri gençlere kazandıran
bir etkinliğin yapılmasına vesile
olan Gençlik Ve Spor Bakanlığı-
mız ile Hayrat Vakfı'na teşekkür
ederiz.

كیرن أوگرنجیلره قدس و بالقانلر كزیسنه
قرعه سز قاتیلمه حقّی، یاری فینالده هر
ایلده ایلک اوچه کیرن أوگرنجیلره ایسه
بر ییلق عثمانلیجه درکیسی آبونه لگی؛
سورچ ایچریسینده اگیتیملره قاتیلان ۱۸ بیڭ
أوگرنجی یه عثمانلیجه مئاللی قرآن کریم هدیه
ایدیلدی.

بو قایسامده ق.ی.ق.، ۶۲۳ ییل حکم
سورن عثمانلی دولتنڭ تاریخی و کولتورل
میراثی کنج قوشاقلره آقتارایلمک، ملّی
کولتور و حافظه یه اولاشمق ایچون یورتلرده
عثمانلی ترکجه سی قورسلری دوزنلییور.
۲۰۱۳ ییلدن بو یانه دوزنلن قورسلرده،
۴۰ بیڭ أونورسیتە لی کنجڭ عثمانلی
ترکجه سنی أوگرندیگی قید ایدیلدی.

بو ییل ده ایکنجیسی دوزنلن "ق.ی.ق. لی
کنجلر عثمانلیجه یاریشییور" تمّالی پروژە ایله
۴۵۵۳۸ أوگرنجینڭ قاتیلدیغی قورسلرده،
أوگرنجیلرڭ ملّی کولتورڭ تملنی اولوشدیران
اثرلری اوقویاجق و آڭلا یاجق سویه یه
کله جگی أوڭجه کی چالیشمه لر أوزرندن
دگرلندیریلدیگنده اوزاق کوزو کمییور.

عین هیجان ایله قورسلرڭ دوام ایتدیگی و
أوگرنجیلرڭ بو ییل ده أوڭجه لکله چار یك
فینال، آردندن یاری فینال، داها صوڭره ده
فینال امتحاننه حاضرلانمه یه باشلادیلر بیله.
شیمیدین بو دونمده کی یاریشمه یه قاتیلایق
کنجلریمزه باشاریلر دیله یورز. بختلری خیرلی
و آچیق اولسون. آیریجه بویله ملّی و معنوی
دگرلری کنجلره قزاندیران بر اتکینلکڭ
یایلمه سنه وسیله اولان کنجلك و سیور
باقانلغمز ایله خیرات وقفنه تشکر ایدرز.

سلطان الشعرا: باکی

Sultanü'ş-Şuarâ: Baki

بیلگی و بریکیملرندن فایده لانارق کنديسنی
کلیشدیرمشدیر. مدرسه اگیتیمک آردندن بر
سوره مدرّسک یایارق طلبه یتیشدیرمشدیر.

اوڭی آرتمه یه باشلامش، پادشاهک قولاغنه
قدر کیتمشدر. که صوگره دن قانونی سلطان
سلیمان طرفندن استانبوله کتیریلیمشدیر.
قانونی سلطان سلیمان بوڭا بناء، ”یایدیغ
اوج اصابتلی ایشی صای دیسه لر، بری محقق
شاعر باقی استانبوله کتوروب انسانلغه
قراندرمه مدر“ دیمشدیر.

باقی، اڭ اوڭلی اثرلرینی قانونی دونمده
ویرمش، اڭ اتکیلی چالیشمه لرینی بو دونمده
سوردیرمشدیر. یینه بو دونمده کنديسنه
”سلطان الشعرا“ عنوانی ویریلیمشدیر. شهرتی
و اثرلری آناتولی و روم ایلی یی آشوب

۷ نisan ۱۶۰۰ تاریخنده حقّ رحمتنه
قاوشان دیوان ادبیاتک اؤڭده کلن اسملرندن
شاعر باقی، ۱۵۲۶ سنه سنده استانبوله
دنیا یه کلدی. اصل آدی محمود عبدالباقیدر.
فقیر بر عائلده دنیا یه کلن عبدالباقینک باباسی
مؤذندی.

اوقومه یه و اؤگرتمه یه اولان مراقنی عائله سنه
اثبات ایدنجه عائله سندن مدرسه اگیتیمی
ایچون اذن آله یی باشاردی. مدرسه ده دونمک
اؤڭلی عالمرینک دیزینک دینده اگیتیم
آلدی. مدرسه طلبه لگی دونمده شعره
اولان ایلگیسی کیت کیده آرتمش، اؤڭلی
شاعر ذاتینک استانبوله کی دکاننه کیدوب
شعرلرینی اوڭا تنقید ایتدیرمشدیر. بویله جه
خطالرینی کیدرمش، عین زمانده ذاتینک

7 Nisan 1600 tarihinde Hakk'ın rahmetine kavuşan Divan Edebiyatı'nın önde gelen isimlerinden Şair Baki, 1526 senesinde İstanbul'da dünyaya geldi. Asıl adı Mahmud Abdülbaki'dir. Fakir bir ailede dünyaya gelen Abdülbaki'nin babası müezzindi.

Okumaya ve öğrenmeye olan merakını ailesine ispat edince ailesinden medrese eğitimi için izin almayı başardı. Medresede dönemin önemli âlimlerinin dizinin dibinde eğitim aldı. Medrese talebeliği döneminde şiire olan

ilgisi git gide artmış, ünlü şair Zati'nin İstanbul'daki dükkânına gidip şiirlerini onun tenkid ettirmiştir. Böylece hatalarını gidermiş, aynı zamanda Zati'nin bilgi ve birikimlerinden faydalanarak kendisini geliştirmiştir. Medrese eğitiminin ardından bir süre müderrislik yaparak talebe yetiştirmiştir.

Ününü artmaya başlamış, Pa-dışahın kulağına kadar gitmiştir. Ki sonradan Kanuni Sultan Süleyman tarafından İstanbul'a getirilmiştir. Kanuni Sultan Sü-

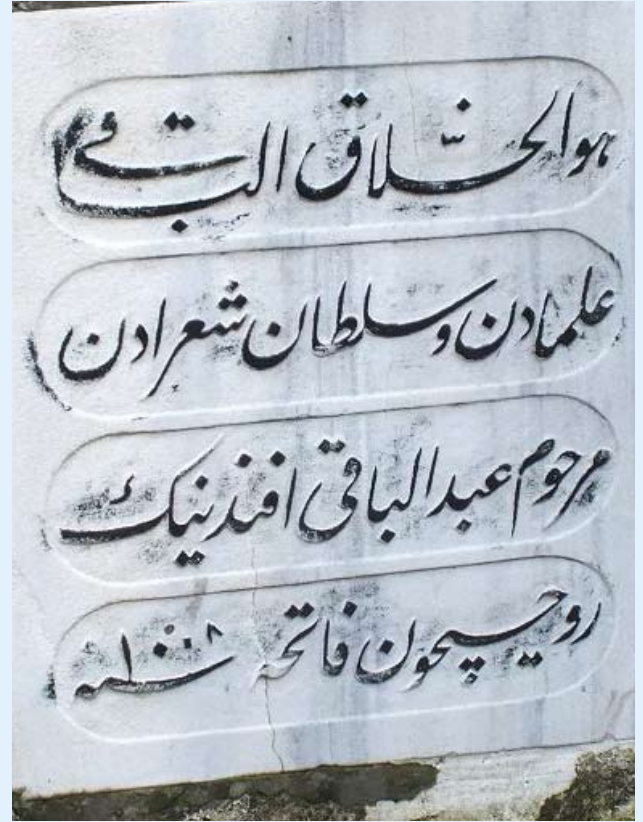

آذربيجان، ايران و عراقدن حجازه، نهايت
هند سرايلرينه قدر ياييلمشدر.

بر کره سنده، ديوان ادبياتنڭ اڭ چوق غزل
آورنگی ویرن شاعری محبی- قانونی سلطان
سلیمان، باقی یه سیگیرلنوب بروسه یه
سورولدیگی یوڭنده کی فرمانی بر شعرله
دیله کتیرمشدر؛

باقی بد / عزم بلند / بروسه یه رد / نفی ابد
(باقی کوتو آدم / یوکسک قرارم اودرکه /
ملکیتی اولان بروسه یه کوندریلسین / بر داها
ده کوزم کورمه سین)

سلطان الشعرا باقی، بو فرمانی دویار دویماز
یک چوق سودیگی قانونی سلطان سلیمانڭ بو

leyman buna binaen, "Yaptığın
üç isabetli işi say deseler, biri
muhakkak şair Baki'yi İstanbul'a
getirip insanlığa kazandırmam-
dır" demiştir.

Bâkî, en önemli eserlerini
Kanuni döneminde vermiş, en
etkili çalışmalarını bu dönemde
sürdürmüştür. Yine bu dönem-
de kendisine "Sultanü's-şuarâ"
unvanı verilmiştir. Şöhreti ve
eserleri Anadolu ve Rumeli'yi
aşıp Azerbaycan, İran ve Irak'tan
Hicaz'a, nihayet Hint saraylarına
kadar yayılmıştır.

Bir keresinde, divan edebiyatı-
nın en çok gazel örneği veren
şairi Muhibbi-Kanuni Sultan
Süleyman, Baki'ye sinirlenip
Bursa'ya sürüldüğü yönündeki

fermanını bir şiirle dile getirmiş-
tir;

Baki bed / Azm-i bülend / Bursa'
ya red / Nefy-i ebed

(Bâkî kötü adam / Yüksek kara-
rım odur ki / Memleketi olan /
Bursa'ya gönderilsin, bir daha
da gözüm görmesin)

Sultanü's-şuarâ Bâkî, bu fermanı
duyar duymaz pek çok sevdiği
Kanuni Sultan Süleyman'ın bu
fermanına binaen dudakların-
dan bir dörtlük çıkar. Bu dörtlük,
etrafındakiler tarafından kaleme
alınmıştır:

"N'ola kim nefy-i ebed azm-i
bülend olursa ey Bâkî

Bilesin ki cihan mülkü değil
Süleyman'a bâkî

Şaha! Azminde isbât-ı tehevür
ettin amma

Buna fânî dünya derler, ne sen
bâkî ne ben bâkî"

(Üzme kendini, ne olur ki
Sultan'ın yüksek kararı senin
Âsitânedən, Sultan'ın yanın-
dan uzaklaştırılman yönünde
olsa (bundan bir şey çıkmaz!)
/ Dünya Süleyman için sonsuz
değildir. / Padişahım! Kara-
rınızda –sıklıkla vaki olduğu
üzere- celâliniz, gazabınız pek
sarih biçimde görülüyor amma!
/ Unutmayın ki bu dünya geçici-
dir, bana kalmadığı gibi, size de
kalmaz.)

Bu dörtlüğü duyan Kanuni Sul-
tan Süleyman, sürgün ferma-
nını geri almış ve merhum Bâkî
İstanbul'da kalmıştır. Bu olaydan
34 sene sonra 7 Nisan 1600'de
İstanbul'da vefat etmiştir.

كوردیگی بو بیوك سلطانہ دویدیگی صمیمی باغلیلغنی، دویدیگی اوزوتتوی و اونڭ یوجه شخصیتنی دیله کتیرن اؤڭلی ”قانونی مرثیه سی“ نی یازمشدر.

باقینڭ قانونی سلطان سلیمان دونمده حاضرلادیگی دیوانده ۲۷ قصیده، ۲ ترکیب بند، ۱ ترجیع بند، ۷ تخمیس، ۶۱۹ غزل، ۲۴ قطعه، بر تاریخ و ۳۸ مفرد یر آلیر. چویریلری و دینی قونولرده اثرلری ده واردر.

سلطان ۲نجی سلیم دونمده صدر اعظم صوقوللی محمد پاشانڭ قورومسی آلتنه کیرن باقی، سرای طویلاتیلرینه چاغریلمه یه باشلانیدی. سلطان ۳نجی مراد دونمده ده موقعنی قورودی. سلیمانیه مدرّسی اولدی. سومه ینلرینڭ چشیتلی اویونلریله بر سوره کوزدن دوشدی و ادرنه یه سورولدی. بر دونم مدینه و مکه قاضیلقلری یاپدی. ۱۵۸۱ سنه سنده ده استانبول قاضیسی اولدی. ۱۵۹۱ سنه سنده روم ایلی قضیعیسکرلگی کوروینه کتیریلدی. ۱۶۰۰ سنه سنده استانبولده ارتحال ایتدی و ربنه یورودی. ادرنه قاپی مزارلغنده مدفوندر.

فرماننه بناء دوداقلرندن بر درتلك چیقار. بو درتلك، اطرافنده کیلر طرفندن قلمه آلینمشدر: ”نه اولا کیم نفی ابد عزم بلند اولونسه ای باقی ییله سڭکه جهان ملکی دگل سلیمانہ باقی شاه! عزمنده اثبات تهوّر ایتدڭ اما بوڭا فانی دنیا دیرلر، نه سن باقی نه بن باقی“ (أوزمه کندیگی، نه اولورکه سلطانڭ یوکسک قراری سنڭ آستانه دن، سلطانڭ یانندن اوزاقلاشدیریلمه ڭ یوڭنده اولسه) بوندن بر شی چیقماز! / دنیا سلیمان ایچون صوڭسز دگلدر / پادشاهم! قراریکزده -صیقلقله واقع اولدیگی اوزره- جلالکز، غضبکز پک صریح بیچیمده کورولویور اما! / اونوتمايڭکه بو دنیا کچیجیدر، بڭا قالمدیگی کبی، سزه ده قالماز.)

بو درتلكی دویان قانونی سلطان سلیمان، سورگون فرماننی کری آلمش و مرحوم باقی استانبولده قلمشدر. بو اولایدن ۳۴ سنه صوڭره ۷ نیشان ۱۶۰۰ ده استانبولده وفات ایتمشدر.

قانونی سلطان سلیمانڭ سکتوارده ئولومی (ایلول ۱۵۶۶) اوزرینه دائما حمایه سنی

Kanuni Sultan Süleyman'ın Zîgetvar'da ölümü (Eylül 1566) üzerine daima himayesini gördüğü bu büyük sultana duyduğu samimi bağlılığını, duyduğu üzüntüyü ve onun yüce şahsiyetini dile getiren ünlü "Kanuni Mersiyesi"ni yazmıştır.

Baki'nin Kanuni Sultan Süleyman döneminde hazırladığı divanında 27 kaside, 2 terkib-i bend, 1 terci-i bend, 7 tahmis,

619 gazel, 24 kıta, bir tarih ve 38 müfred yer alır. Çevirileri ve dini konularda eserleri de vardır.

Sultan 2. Selim döneminde Sadrazam Sokollu Mehmed Paşa'nın koruması altına giren Bâkî, Saray toplantılarına çağrılmaya başlandı. Sultan 3. Murat döneminde de mevkiini korudu. Süleymaniye Müderrisi oldu. Sevmeyenlerin çeşitli oyunlarıyl bir süre

gözden düştü ve Edirne'ye sürüldü. Bir dönem Medine ve Mekke kadılıkları yaptı. 1581 senesinde İstanbul'a döndü. 1584 senesinde de İstanbul Kadısı oldu. 1591 senesinde Rumeli Kazaskerliği görevine getirildi. 1600 senesinde İstanbul'da irtihal etti ve Rabbine yürüdü.

Edirnekapı mezarlığında medfundur.

برملتت تاریخ شعوری

Bir Milletin Tarih Şuuru

| Akif Emre |

30 Tem 2016, Cumartesi / Yeni Şafak

دونكوي بوزانلردن بریدی. عثمانلی تاریخچیلگنده
یگی بر دیسیپلین، باقیش کتیریرکن تیتیزلگی
و چالیشقانلغی ایله اوریانتالیست عثمانلی
قورغوسنی بوزدی.

خلیل اینالجقق تاریخچیلگی، عثمانلی تاریخچیلگنه
قاتقیسی، علم آدمی اولارق اشغال ایتدیگی یه
دائر آلانده سوز صاحبی اولانلرک سویله یه جکلری
أوغلی. کوز یاشی دوکمکدن چوق واردیغی

بتون چاغداشلاشمه، ایلرله مه اذعارینه رغماً صوڭ
دورده علمده، فکرده، صنعتده دنیا چاپنده ایز
بیراقان و اثر ویرن چوق آز انسان یتیشدیره بیلدی
بو أولکه. کچمشک کناهلری، کوتولنمسی
أوزرینه انشا ایدیلن رتوریک أوزگون، چیغیر
آچان اقول اولوشدیران بینلرک یتیشمه سنه یتمدی.
کچدیگمز کون غائب ایتدیگمز یوز ییلق بر
چنار، خلیل اینالجق تاریخچی اولارق بو قیصر

Bütün çağdaşlaşma, ilerleme iddialarına rağmen son devirde ilimde, fikirde, sanatta dünya çapında iz bırakan ve eser veren çok az insan yetiştirebildi bu ülke. Geçmişin günahları, kötülenmesi üzerine inşa edilen retorik özgün, çığır açan ekol oluşturan beyinlerin yetişmesine yetmedi.

Geçtiğimiz gün kaybettiğimiz yüzyıllık bir çınar, Halil İncalcık tarihçi olarak bu kısır döngüyü bozanlardan biriydi. Osmanlı tarihçiliğinde yeni bir disiplin, bakış getirirken titizliği ve çalışkanlığı ile oryantalist Osmanlı kurgusunu bozdu.

Halil İncalcık'ın tarihçiliği, Osmanlı tarihçiliğine katkısı, ilim adamı olarak işgal ettiği yere

dair alanda söz sahibi olanların söyleyecekleri önemli. Gözyaşı dökmekten çok vardı. sonuçlar ne olursa olsun hakikat peşinde koşan bir ilim adamının dürüstlüğü, çalışkanlığı herkes için örnek olmalı.

Tarihi sadece savaflara ve iktidar mücadelesine indirgeyen, Osmanlı'yı Avrupa merkezli bakış açısıyla dünyanın periferisine iten anlayışa karşı nutuk atarak cevap vermeyi denemedi. İlim adamına yakışır ciddiyet ve dürüstlükte hakikatin peşine düşerek doğruyu, bilgi ve belge ile tezini savundu.

Halil İncalcık'ın tarihçiliğini önemli kılan sadece titizliği, belgeleri ortaya çıkarması değil ebette. Elde ettiği bilgilere dayanarak

tarihe, topluma bütüncül yaklaşması ve buradan teorik bir zemine sığramaya çalışmasıydı. Bir sosyal bilimci yaklaşımıyla tarihi yorumlarken kuramsal çerçeve geliştirmeye çalışmış, var olan tezlerle yüzleşebilmişti.

Bir keresinde Tarih Vakfı'nın düzenlediği "Tarihçinin Mutfağı" başlıklı toplantıda yaptığı Weber eleştirisi tam da bu yönünü işaret ediyordu. İstanbul'un planlanmasında ticari alana, idari ve meskun bölgelerin nasıl bilinçli biçimde örgütlendiğini, bunun ekonomik, kültürel boyutlarını açıklamıştı. Ve "İslam şehrinin hiçbir formülasyonu yoktur" diyen Weber'i eleştirerek "Eğer Osmanlı tarihini bilmiyorsanız Weber gibi temelsiz konuşur-

ناصل بیلینچلی بیچیمده اورگوتلندیگنی، بونک
اقونومیک، کولتورل بویوتلرینی آچیقلامشدی. و
”اسلام شهرینک هیچ بر فورمولاسیونی یوقدر“
دیین وبری الشدیره رک ”اگر عثمانلی تاریخی
بیلیمیورسه کز و بز کی تملسز قونوشورسکز“
دیرکن عادتاً طوقونولمازلق قازانان بر صوسیولوغ
ایله بیلگیسنک اوز کوگنی ایله حسابلاشمیه
کیرمشدی.

تاریخ یاقلاشیمنی آگلاتدیغی باشقه بر طویلانئیده
(بیلیم - صنعت وقفنده) ”علم آدمک کوروی
قارشیلانیدیغی، بولدیغی حقیقت نه ایسه اونی
اولدیغی کی آچیقلامقدیر. آنجق هانگی حقیقتک
پشنده اولدیغی، هانگی قونوی چالیشاجغنی
سچمک ده تاریخچینک ترجیحی. آراشدیراجغی
قونونک سچیمنده دنیا کوروشی، سیاسی طور
دورهیه کیرر اما ساحهیه ایندیکدن صوگره
ایسه حقیقت نه ایسه آچیقلامق علم آدمک
ناموسیدر.“

استانبولک بر اسلام شهری اولارق آگلامی اوزرینه
دقت چکهرک عثمانلی بریکیمنک بو شهره
قزاندیردیغی آگلام اوزرنده تیتیزلکه طوروردی.
یینه بو طویلانئیده آلدیغم نوظلره کوز آتارکن بر

صوگوچلر نه اولورسه اولسون حقیقت پشنده
قوشان بر علم آدمک درستلگی، چالیشقانلغی
هرکس ایچون اورنک اولمی.

تاریخی سادهجه صواشلره و اقتدار مجادلر سنه
ایندیرگهین، عثمانلی یی آوروپه مرکزی باقیش
آچیسيله دنیانک پریفیرسنه / قییسنه ایتن آگلایشه
قارشى نطق آتارق جواب ویرمه یی دگهمدی. علم
آدمنه یاقیشیر جدیت و درستلکده حقیقتک پشنه
دوشرک طوغری یی، بیلگی و بلگه ایله تیزینی
صااووندی.

خلیل اینالجقک تاریخچیلگنی اؤنملی قیلان سادهجه
تیتیزلگی، بلگه لری اورتیه چیقارمسی دگل البته.
الده ایتدیگی بیلگیلره طایانارق تاریخه، طویلومه
بتون اولارق یاقلاشمسی و بورادن تئوریک
/ نظری بر زمینه صیچرامهیه چالیشمسیدی. بر
صوسیال بیلیمجی یاقلاشیمیه تاریخ یوروملرکن
قورامسال / نظریه چرچوه کلیشدیرمهیه
چالیشمش، وار اولان تزلرله یوزلشه بیلیمشدی.

بر کره سنده تاریخ وقفنک دوزنلهدیگی
”تاریخچینک موطفاغی“ باشلقلی طویلانئیده
یایدیغی و بز الشدیرسی تام ده بو یوگنی
اشارت ایدیوردی. استانبولک یلانلانه سنده
تجاری آلانه، ادارى و مسکون بولگه لرک

sunuz” derken adeta dokunul-
mazlık kazanan bir sosyolog ile
bilgisinin özgüveni ile hesaplaş-
maya girmişti.

Tarih yaklaşımını anlattığı başka
bir toplantıda (Bilim-Sanat
Vakfı’nda) “İlim adamının görevi
karşılaştığı, bulunduğu hakikat ne
ise onu olduğu gibi açıklamaktır.
Ancak hangi hakikatin peşinde
olduğu, hangi konuyu çalışaca-
ğını seçmek de tarihçinin tercihi.

Araştıracığı konunun seçiminde
dünya görüşü, siyasi tavrı dev-
reye girer ama sahaya indikten
sonra ise hakikat ne ise açıkla-
mak ilim adamının namusudur.”

İstanbul’un bir İslam şehri olarak
anlamı üzerine dikkat çekerek
Osmanlı birikiminin bu şehre ka-
zandırdığı anlam üzerinde titiz-
likle dururdu. Yine bu toplantıda
aldığım notlara göz atarken bir
ilim adamının tarih şuurunun ne

anlama geldiğini fark etmemek
elde değil.

İstanbul’un karşı karşıya bulun-
duğu “bilinçli ve maskeli çaba-
lar” karşısında tarih bilincine
vurgu yapan Hoca “tarihimizi
aşağılamak için uğraşan” ve
“sosyal bir moda haline gelen
kozmopolitizm”in panzehirini ve-
ciz bir şekilde dile getirmişti:

Tarih bir milletin şuurudur.
“Benim çocukluğumda Osmanlı

علم آدمڭ تارىخ شعورينڭ نه آڭلامه كلديڭنى
فرق ايتمه مك الده دگل.

استانبولڭ قارشى قارشى يه بولونديڭى ”بيلينچلى
و ماسكه لى چابه لر“ قارشيسنده تارىخ بيلينجنه
اورغو ياپان خواجه ”تارىخىمى آشاغلامق ايچون
اوغراشان“ و ”صوسىال بر موده حالنه كلن
قوزموپوليتيزم“ڭ يانزهرينى وجيز بر شكلده ديله
كتيرمشدى:

تارىخ بر ملتڭ شعوريدر.

”بنم چوجقلمده عثمانلى سلطانلىرى بو
ملتڭ قاننى درت قطعه ده هبا ايتمش مستبدلر
اولارق اوڭرتيلردى.“ قورولوش دوغانده اوڭلى
عثمانلى دولت آدملىرى ايچون ياپديڭى تثبیت
ده توم عثمانلى تارىخنه دائر ازبرلىرى بوزاجق
نيته لكده ...” ايلك دونم وزيرلرڭ تمامى علمادر.
علماء اولماسه يدى ايمپراطورلق قورولامازدى.
پادشاهلرڭ آرقه سنده عقللى، دولت تجربه سى
اولان وزيرلر واردى.“ بو بيلگى ايله اولكوي
برلشديرين سياسى اراده خراب حالده دور
آلديڭى استانبولى يڭيدن قوراركن اسلام مدنيتنڭ
اڭ پارلاق اورنكلرنى برينى يشرته جكدردى. بو
سايه ده دركه، بر اسلام شهرى اولارق استانبولده
روم و يهوديلر وارلقلىرىنى سورديره بيله جك،

آياصوفيه حالا آياقده طوراييله جكدردى.
عثمانلىنڭ سوركللى اولارق تعين ايتديڭى بر
آياصوفيه معمارى اولماسه بو معبد بيله چوقدن
چوكمشدى.“

تارىخده نسنللكله قوزموپوليتيزمى قاريشديران،
آوروپه مركزلى تارىخ و مدنيت اوقومه سنى اساس
آلوب كندى تارىخنى ازبرلر اوزرينه قورغولايان
غرب زده ايله تملسز شانلى تارىخچىلر و
آنقرونيزمنه دوشن آيدىنلرڭ آلاجى چوق درس
وار.

چونكه اينالجقڭ ديىمى ايله ”تارىخ بر ملتڭ
شعوريدر.“

sultanları bu milletin kanını dört
kıtada heba etmiş müstebitler
olarak öğretilirdi.” Kuruluş dö-
neminde önemli Osmanlı devlet
adamları için yaptığı tespit
de tüm Osmanlı tarihine dair
ezberleri bozacak nitelikte...
”İlk dönem vezirlerin tamamı
ulemadır. Ulema olmasaydı
imparatorluk kurulamazdı. Padi-
şahların arkasında akıllı, devlet

tecrübesi olan vezirler vardı.” Bu
bilgi ile ülküyü birleştiren siyasi
irade harap halde devraldığı
İstanbul’u yeniden kurarken
İslam medeniyetinin en parlak
örneklerinden birini yeşerte-
cektir. Bu sayededir ki, bir İslam
şehri olarak İstanbul’da Rum ve
Yahudiler varlıklarını sürdürebile-
cek, Ayasofya hâlâ ayakta du-
rabilecek. Osmanlı’nın sürekli
olarak tayin ettiği bir Ayasofya

mimarı olmasa bu mabed bile
çoktan çökmüştü.”

Tarihte nesnellikle kozmopoli-
tizmi karıştıran, Avrupa merkezli
tarih ve medeniyet okumasını
esas alıp kendi tarihini ezberler
üzerine kurgulayan garbзде
ile temelsiz şanlı tarihçilik ve
anakronizmine düşen aydınların
alacağı çok ders var.

Çünkü İnalıcık’ın deyimi ile “Tarih
bir milletin şuurudur.”

كلملارنىڭ كۆكەنلىرىگە يولجىلىق

Kelimelerin Kökenlerine Yolculuk

| Dr. Mirza Ayhan İnak |

سوكىلى عثمانلىجە دوستلىرى، بوكون
سزڭلە كونلك دىلدە قوللاندىغىز پك چوق
كلمە نڭ كوكنلرىنە يڭى بر يولجىلىق ياپمە يە
چالیشاجىز. چوق اي بىلىيورسڭىزكە،
كلمە لرڭ اصلى ياپىلرىنى بىلمك دىلمىزى داھا
اي آڭلامە مزە و طانىمە مزە قاپى آچىيور.
أوزلللكە كچمىشنى، تارىخى سرويونى
يىلدىگىز هر كلمە، دىلمىزى زىكىنىلىشىدەر
داھا بىلىنچىلى قونوشمە مزى صاغلایور. قىمتلى
دوستلر بو آي كوكنلرىنە يولجىلىق ياپاجىغىز
اىلك كلمە مز ”بانقه“

Sevgili Osmanlıca dostları, bugün sizinle günlük dilde kullandığımız pek çok kelimenin kökenlerine yeni bir yolculuk yapmaya çalışacağız. Çok iyi biliyorsunuz

ki, kelimelerin aslı yapılarını bilmek dilimizi daha iyi anlamamıza ve tanımamıza kapı açıyor. Özellikle geçmişini, tarihi serüvenini bildiğimiz her kelime,

dilimizi zenginleştirerek daha bilinçli konuşmamızı sağlıyor. Kıymetli dostlar bu ay kökenlerine yolculuk yapacağımız ilk kelimemiz ”banka”

BANKA: Günümüzde fâizle para alıp veren, iskonto, kambiyo, kredi işleriyle uğraşan, ticari muameleler yapan kuruluşlara bu isim veriliyor. Aslı ”banco” olan bu kelime İtalyancadan dilimize geçmiştir. ”Banko” ”masa, tezgâh” anlamına gelmektedir. 12. Yüzyılda İtalya’da masalar, tezgâhlar kurarak para ticareti yapan kişiler üzerinden bu kelime ortaya çıkmıştır. Bu kişilere de ”banker” denilirdi.

ÇERÇEVE: Farsça kökenli olan bu kelime iki kelimenin izdivacından oluşmuş birleşik bir kelimedir. Aslı ”çar - çube”dir. ”Çar” dört demektir. ”Çube” ise ”ağaç, çomak, çubuk” anlamındadır. Yani dört tane ağaç çubuğun birleşmesinden oluşan şeye çerçeve denmiştir.

بانقه
چەرچەۋە

بهيا

PAHA: Bu kelimenin aslı Farsçadır. Değer, kıymet, fiyat manasındaki Farsça “behâ” kelimesinden değişerek günümüze gelmiştir. Kelime önce “bahâ” sonra da “pahâ” şeklini almıştır. Ecdadımız bu kelimeyi değeri ölçülemeyecek kadar kıymetli olan şeyleri ifade etmek için “Paha biçilmez” deyiminde kullanmış. Bir şeyin karşılığının büyüklüğünü ifade etmek için “ne pahasına olursa olsun” derken bu kelimeye aslında olmayan, çok farklı bir mana zenginliğini yüklemiştir.

كافر

GÂVUR: Bu kelime Arapça “kâfir” kelimesinin zamanla değişmesi sonucunda “gâvur” şeklinde dilimize yerleşmiştir. Halk dilinde Müslüman olmayan kimse için, özellikle de Hristiyanlar için söylenir. Tanzimat fermanıyla bu tabirin kullanılması yasaklanmış ve kullananlar hakkında cezai işlem uygulanmıştır. Bir müddet sonra “Gâvura gâvur denilmeyecek” şeklinde garip bir ifade ile bu yasak toplumda yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.

چرکین

ÇİRKİN: Farsçada “çirk” “pis, kirli” manasındadır. Bu kelime dilimize geçince zamanla “çirkin” şeklinde telaffuz edilmeye başlanmıştır. Ayrıca bir mana kayması olarak da “güzel” kelimesinin zıddı olarak dilde yerini almıştır. Bu gün “kötü” kelimesinin yerine de kullanılabilen bu kelime tamamen Türkçeleşmiştir.

زرزولات

ZERZEVAT: Bu kelimenin aslı Farsçadan gelmektedir. Farsçada “sabze (sebze)” kelimesine çoğul eki olan “at” eki eklenmesiyle Osmanlı döneminde önce “sebzevât” olarak telaffuz edilmiştir. Türlü gibi, sebze yemeklerine konulan (patlıcan, bamya, soğan, domates gibi) malzemeleri ifade eden bu kelime zaman içinde “zerzevat” şeklinde dilimize yerleşmiştir.

تنسیر

TENEŞİR: Bu kelime Farsça “ten-şüy” birleşik kelimesinden dilimize geçmiştir. Farsça beden anlamındaki “ten” ve yıkayan kişi manasındaki “şuy” kelimelerinin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Ölüyü yıkayan kimselere denirdi. Günümüzde ise ölü-nün bedeninin yıkandığı tahta veya beton yere deniliyor.

El Yazıları Meşhurlar

El Yazıları Meşhurlar

[Caner Akyurt]

Yücel Özkaya tarafından neşredilen* 3. Selim'in imparatorluk hakkındaki bazı hatt-ı hümayunları makalesinde geçen bir belgeyi bu ay sizlerle paylaşıyoruz. Halkın hakkına riayet edilmesi hususundaki belge aşağıda verilmiştir.

Kaim-i makam Paşa
Göreyim seni bundan böyle
ibadullahın
umuruna dikkat idesin. Hiçbir
maslahat
gerü kalmasin. Dikkat idesin
ibadullahtan
bana dua aldirasınız. Herkesin
hakkı
hak olup adalet olsun. Saye-i
hümayunumda ibadullah rahat
etsün.
Ben de dua-yı hayırla yad olayım.
Bir murad-ı
hümayunum budur. Gayrı bir
matlubum yoktur. Cihanda
benim böyle cedd-i murad-ı hü-
mayunum ve emr-i hümayunum
üzere hareket idesin, göreyim
seni.

Kelimeler:

Kaim-i makam: Kaymakam

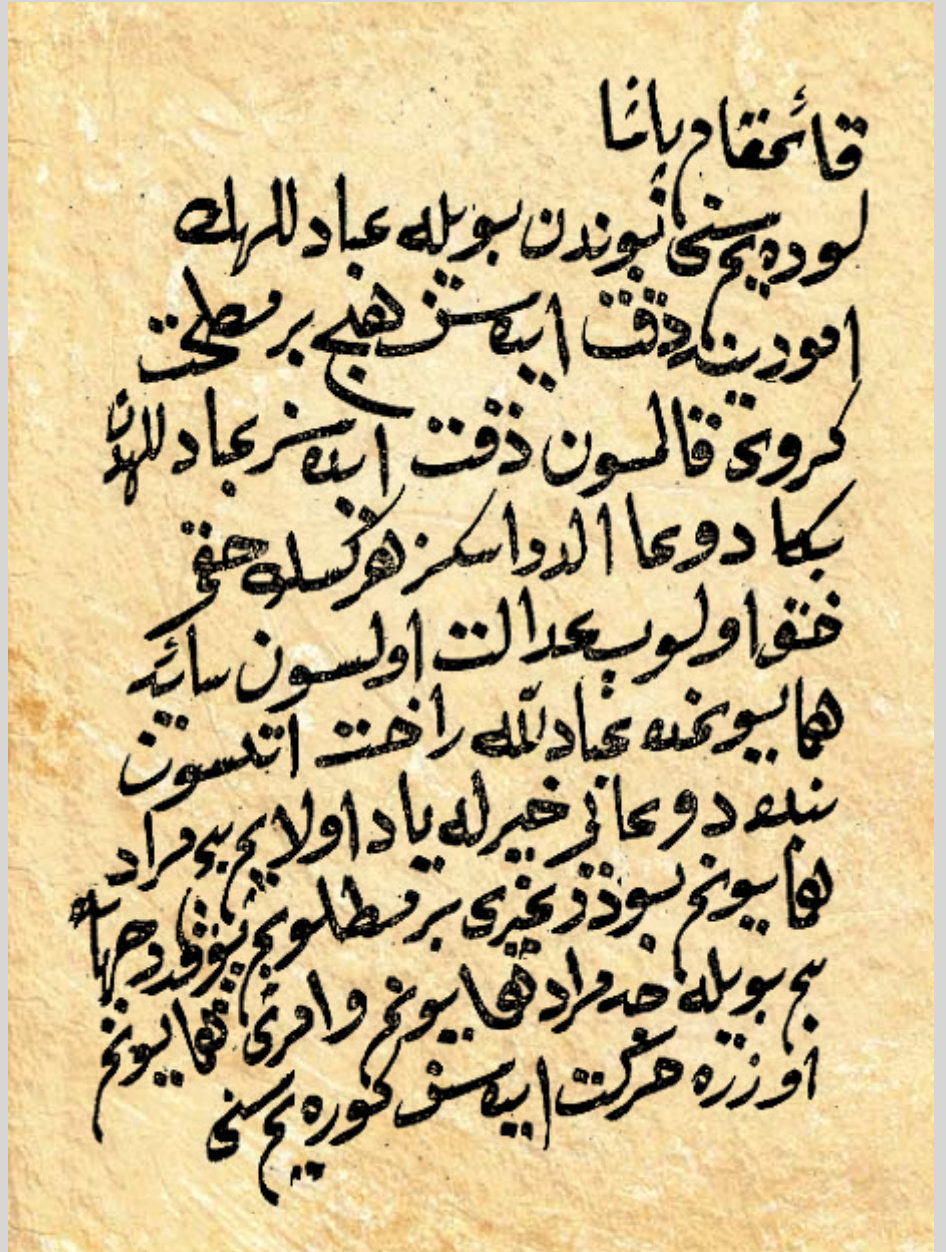
İbadullah: Allah'ın kulları

Umur: İşler

Maslahat: İş, husus, mesele

Saye-i hümayun: Padişahın
himayesi

Matlub: İstek

* <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1150/13507.pdf>

بیلیور میزدنیز؟

Biliyor muydunuz?

| Arif Emre Gündüz |

Baruthane

Baruthane, devletin barut ihtiyacını karşılamak üzere muhtelif şehirlerde kurulmuş olan fabrikalara verilen isimdir. Baruthaneler, Osmanlı Devleti'nin harp sanayiinin önemli birer unsuru konumundaydılar. Baruthaneler, çarhâne, havuz, sergi, soba, kalhâne, silindirhâne ve kalburhâne gibi bölümlerden meydana gelmekteydiler. Osmanlı coğraf-

yasında başta İstanbul olmak üzere, İzmir, Gelibolu, Selanik, Belgrad, Budin, Kahire ve Bağdat gibi şehirlerde baruthaneler mevcuttu. İstanbul'da muhtelif tarihlerde, muhtelif mevkilerde baruthaneler kurulmuştur. Bunlardan ilki, fethin ardından Atmeydanı'na yakın Güngörmez Tekkesi'nin yanında kurulmuştu. Bu baruthane, 1490 senesinde düşen

bir yıldırım sebebiyle infilak etmiştir. Diğer bir baruthane ise Sultan II. Bayezid devrinde Kağıthane Deresi kıyısına inşa edilmişti. Bu baruthanede ayda 300 kantar barut imal ediliyordu. Sultan 4. Mehmed devrinde donanmanın takviye edilmesi üzerine Şehremini Semtinde bir baruthane inşa edilmiştir. Günümüzde binaları hala ayakta olan Bakırköy Baruthanesi'nin

قورولمىشدى. بو باروتخانه، ۱۴۹۰ سنە سەندە دوشن بىر يىلدىرىم سىبىلە انفلاق ايتمىشدر. دىگر بىر باروتخانه ايسە سلطان ۲نجى بايزيد دورندە كاغدخانه درسى قىيسنە انشا ايدىلمىشدى. بو باروتخانه دە آيدە ۳۰۰ قنطار باروت اعمال ايدىلىيوردى. سلطان ۴نجى محمد دورندە طونامە نڭ تقويه ايدىلمىسى اوزرينە شەرامىنى سەمتدە بىر باروتخانه انشا ايدىلمىشدر. كوتۇزدە بنالرى حالا آياقدە اولان باقىركوى باروتخانه سىڭ ياپىمەنە ايسە ۱۶۹۸ سنە سەندە باشلانمىشدر. ۱۸۴۱ دە يڭى انشا ايدىلن بنالرلە كنىشلتىلدى. سلطان ۳نجى سليم دونمىدە كوچكچكمجە كولنڭ قوزينە آزادلى باروتخانه سى قورولمىشدر. باقىركوى باروتخانه سىڭ چىرخلىرىنڭ آت كوچىلە دوندىرولمە سنە قارشىلىق آزادلى باروتخانه سەندە چىرخلر صو كوچىلە دوندىرولمىكەيدى. اعمال ايدىلن اوروون باروت اولنچە باروتخانه لردە زمان زمان پاتلامەلر اولمىدە و چالیشانلردن حىياتى غائب ايدىلر و يارەلانىلر اولدىغى كېي، باروتخانه بنالرى دە ضرر كورمىكەيدى. آيرىچە كىمى زمان دە باروتخانه بنالرىنڭ يڭىلىنمىسى كركىيوردى. ايشتە استانبول باروتخانه سىڭ بويىلە بىر تعمىراتى ايجون، باروتخانه ناظرى و معمار آغانڭ كورولندىرىلدىگىنى و كركىلى مبلەغڭ دفتردار طرفدن قارشىلاناچىنى ۱۸ آغستوس ۱۸۰۹ تاريخلى بلكەدن آڭلايىلىيورز.

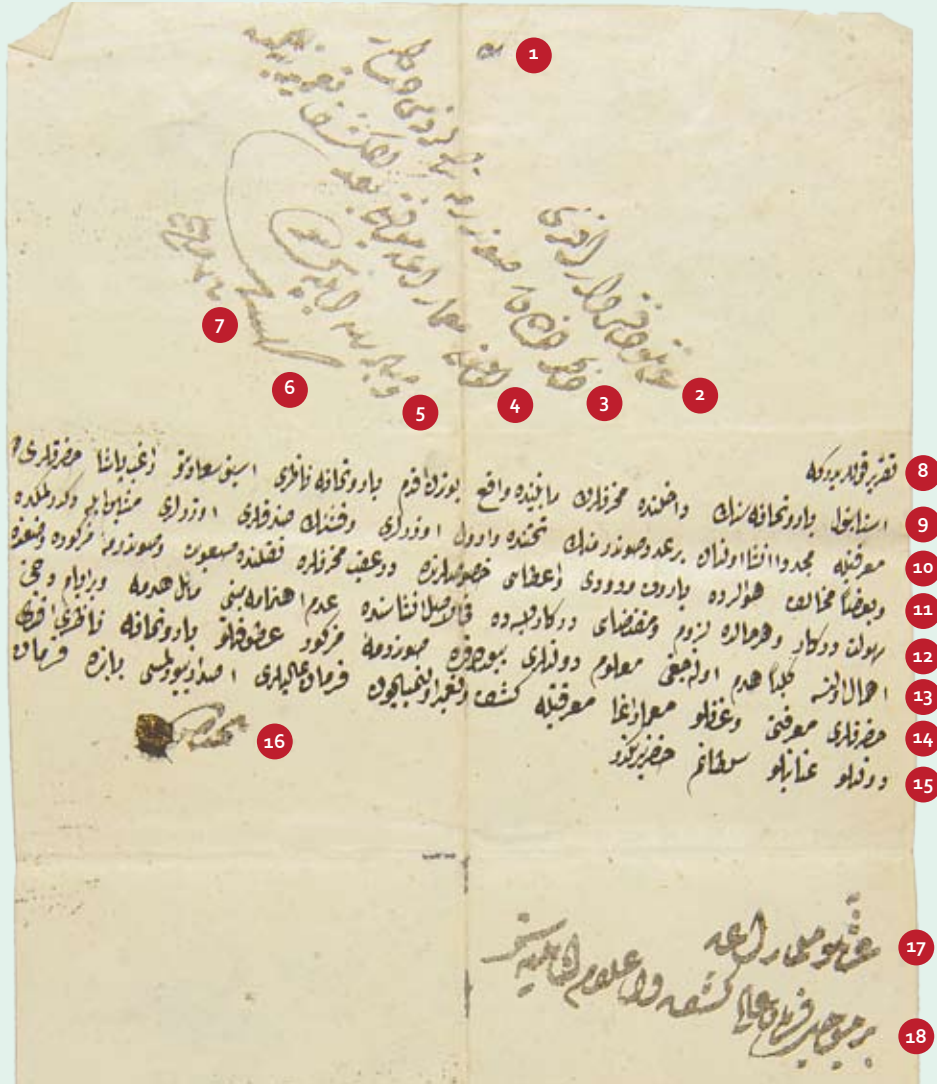

باروتخانه، دولنڭ باروت احتىاجىنى قارشىلامق اوزرە مختلف شەهلردە قورولمىش اولان فابرىقەلرە ويرىلن اسمدر. باروتخانه لىر، عثمانلى دولتنڭ حرب صنايعنڭ اونملى برر عنصرى قونومندەيدىلر. باروتخانه لىر، چىرخ خانه، حوض، سركى، صوبە، قالحانه، سىلىندىر خانه و قالبور خانه كېي بولوملردن ميدانە كلىمىكەيدىلر. عثمانلى جغرافىە سەندە باشدە استانبول اولمق اوزرە، ازمىر، كلىبولى، سلانىك، بلغراد، بودىن، قاهرە و بغداد كېي شەهلردە باروتخانه لىر موجوددى. استانبولدە مختلف تارىخلردە، مختلف موقعلردە باروتخانه لىر قورولمىشدر. بونلردن ايلكى، فتحڭ آردندن آت ميدناننە ياقىن كونكورمز تكيە سىڭ يانندە

yapımına ise 1698 senesinde başlanmıştır. 1841'de yeni inşa edilen binalarla genişletildi. Sultan 3. Selim döneminde Küçükçekmece Gölü'nün kuzeyine Azadlı Baruthanesi kurulmuştur. Bakırköy Baruthanesi'nin çarhlarının at gücüyle döndürülmesine karşılık Azadlı

Baruthanesi'nde çarhlar su gücüyle döndürülmekteydi. İmal edilen ürün barut olunca baruthanelerde zaman zaman patlamalar olmakta ve çalışanlardan hayatını kaybedenler ve yaralananlar olduğu gibi, baruthane binaları da zarar görmekteydi. Ayrıca kimi za-

man da baruthane binalarının yenilenmesi gerekiyordu. İşte İstanbul Baruthanesi'nin böyle bir tamiratı için, Baruthane Nazırı ve Mimar Ağanın görevlendirildiğini ve gerekli meblağın Defterdar tarafından karşılanacağını 18 Ağustos 1809 tarihli belgeden anlayabiliyoruz.

Belge no: Devlet Arşivleri Başkanlığı, C.AS, 926/40051-2

Tarih: 7 Receb 1224 (18 Ağustos 1809)

(1) Hû (2) İzzetlû Defterdâr Efendi (3) zikir olunan sundurmanın lüzumu kadar
(4) ... mimar ağa ma'rifetiyle ba'de'l-keşf ta'mîrine himmet (5) ve mübâderet eyleyesin
(6) buyuruldu

(7) fî 7 Receb sene 1124

(8) Takrîr-i kullarıdır ki (9) İstanbul Baruthânesinin dâhilinde mahzenlerin mâbeyninde vâki' bundan akdem baruthâne nâzırı esbak saâdetlû Râgıb Paşa Hazretleri (10) ma'rifetiyle müceddeden inşâ olunan bir aded sundurmanın tahtında ve odun üzerleri ve fişenk sandıkları üzerleri ... ile ... (11) ve ba'zen muhâlîf havalarda barut vürûdu ve i'tâsı husûslarında derakab mahzenlere naklinde suûbet ve sundurma-i mezkûre vaz'ında (12) suhûlet derkâr ve herhâlde lüzûm ve muktezâsı derkâr ise de fi'l-asl inşâsında adem-i ihtimama mebnî mâil-i hedme ve bir eyyâm dahî (13) ihmâl olursa külliyyen hedm olunacağı ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda sundurma-i mezkûr atûfetlû baruthane nâzırı efendi (14) hazretleri ma'rifeti ve izzetlû mi'mâr ağa ma'rifetiyle keşf ve ta'mîr olunmasıçün fermân-ı âlîleri ısdâr buyurulması bâbında fermân (15) devletlû inâyetlû sultânım hazretlerininidir

(16) (imza) (17) İzzetlû mi'mâr ağa (18) ber-mûcib-i fermân-ı âlî keşf ve i'lâm eyleyesin

بَلْغَةُ الْوَقْتِ

Belge Okumaları

| H. Halit Atlı |

Çalışma toplamda 6 belgeden oluşmaktadır. Hepsini görmek için kodu okutunuz.

OSMANLI'DA TANZİM SATIŞ UYGULAMASI

Kelime anlamı azami kıymet ve fiyat demek olan narh, terim olarak, kamu yararını gözetmek şartıyla piyasadaki mal ve hizmetlere konulan tavan fiyat sınırlaması şeklinde tanımlanabilir. Allahu Teâlâ'nın alışverişle ilgili emirleri, Resulullah Aleyhisselam'ın serbest piyasaya yani alıcı ve satıcının hür iradesine müdahaleyi hoş

görmeyen söz ve davranışları; âlimler tarafından, narhın bütünüyle yasaklanmadığı, kamu zararının tüketici lehine önlenmesi adına adil yöneticilerce fiyat sınırlaması yapılmasının caiz hatta bazı durumlarda vacip olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ancak narhın karaborsayı daha da teşvik ettiğini savunan, bu

yüzden de narha menfi bakan âlimler de olmuştur.

Osmanlı Devleti, Klasik Dönem ekonomi politikasında toplumun ihtiyaçlarını karşılamayı öncelleyen kurallar getirmiştir. Bundan dolayı, ihtiyaç maddelerinin stoklanıp karaborsacılığa neden olduğu, piyasada aşırı fiyat artışıyla halkın sıkıntıya düştüğü

durumlarda narha bir çözüm yöntemi olarak sıklıkla başvurulmuştur. Uygulamalara bakıldığında savaş, kıtlık, tabii afet gibi olağanüstü hâllerin dışındaki durumlarda da piyasalara tavan fiyat sınırlaması getirildiği görülmektedir. Bahar ayında ilk kuzu kesimi et fiyatlarının, mevsimler süt mamulleri ve sebze fiyatlarının, buğday harman vakti de ekmek fiyatlarının tespitinde belirleyici olmuştur.

Gıda maddelerine hangi tarihlerde ne kadar narh konulacağı gerek fermanlarda gerekse ihtisâb kanunnamelerinde ayrıntılarıyla zikredilmiştir. İlk ihtisâb kanunnamesi Sultan II. Bayezid zamanında 1502 yılında yürürlüğe girmiş; böylece hayvan ürünleri, sebze-meyve, tuz, ekmek, tarım, orman, sanayi ve tekstil ürünlerinin satış, kalite ve fiyatlarına bir standart getirilmiştir.

Narhların tespit ve uygulanmasında birinci dereceden kadı sorumlu olmasına rağmen, çarşı pazarlarda bir nevi zabıtalık görevi yapan ve piyasayı iyi bilen muhtesib bu işin uzmanı sayılırdı. Narh konulurken esnaf ve üreticinin de fikri alınır, esnaf temsilcileriyle üretim ve kâr konusunda istişare yapılırdı.

Kanunen esnafın hakkı olan kâr, ihtisâb

kanunnamelerinde "onu on bir" veya "onu on bir buçuk" şeklinde %10 - %15 aralığında belirlenmiş, ancak özellikle ithal ürünlerde kâr marjı esnek bırakılmıştır.

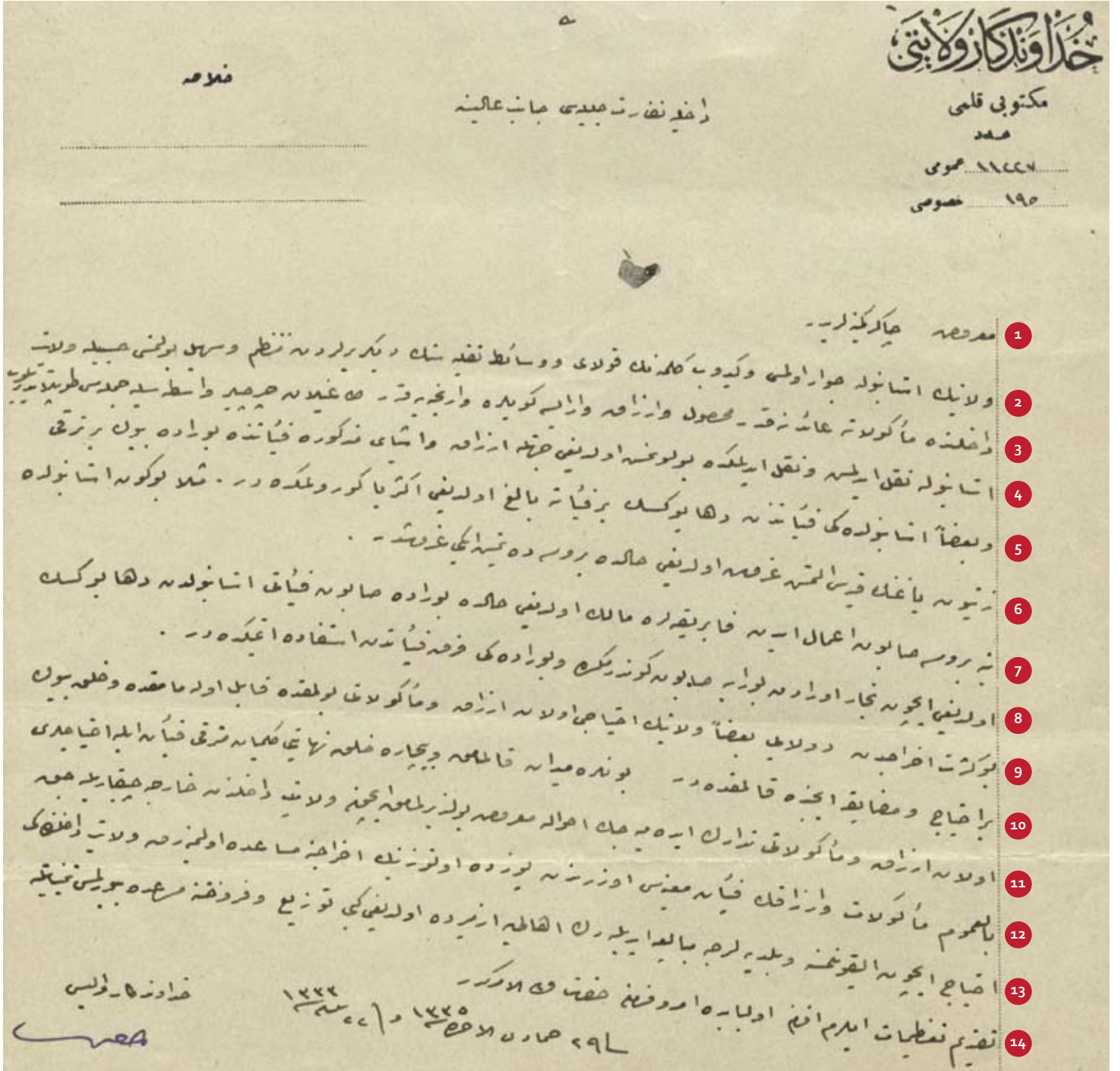
Narh sistemi 19. yüzyıla kadar kadıların kontrolünde devam etmiş, 1826 yılında kurulan İhtisâb Nezareti zabıta, güvenlik ve esnaf denetimi hususlarında yetkili kurum olmuş, 1854 tarihinden itibaren Şehremaneti'nin kurulmasıyla narh belediyenin sorumluluğuna verilmiştir. Bu tarihten birkaç yıl sonra da ekmek haricinde diğer ihtiyaç maddeleri üzerindeki narh uygulaması kaldırılmış ve fiyatların belirlenmesi serbest piyasa koşullarına bırakılmıştır. Ancak belirli durumlarda, mahallî idare ile merkezî yönetim arasındaki yazışmalar sonrasında ve Bakanlar Kurulunun vereceği onayla bir tavan fiyat sınırlaması

yapılmıştır ki, aşağıda inceleyeceğimiz vesikalar da bunu göstermektedir.

Bu sayımızdaki belge grubu Dâhiliye Nezareti İdare-i Umu miye Ekleri fonundan alınmıştır. 22 Nisan-11 Aralık 1917 tarih aralığında yapılan ve I. Dünya Savaşı yıllarına denk gelen bu yazışmalardan çıkaracağımız sonuçlar, günümüzdeki tanzim satış uygulamasına benzer tespitler yapmamıza yardımcı oluyor. Her ne kadar yazışmalarda tanzim satışlara yönelik bir karar çıkmamışsa da; belediyelerin iç piyasadaki faydazarar dengesinin gözetilmesi kaydıyla kendilerine verilen yetki ile üreticilerden ürün satın alabildiğini, bu ürünleri ihtiyaç sahipleri için belirli bir fiyattan piyasada satabildiğini, böylece piyasanın dengelenmesine yardımcı olduğunu belgelerden öğrenebiliyoruz.

1 Numaralı Vesika

1 numaralı vesika, Hudâvendigâr Vilayetinden çıkmıştır. Hudâvendigâr ismi I. Murad'ın unvanı olup hükümdar manasındadır. Orhan Gazi Bursa'yı fethettiğinde bu şehri sancak olarak Şehzade Murad'a vermiş, sonrasında da Bursa, civarıyla birlikte Hudâvendigâr olarak anılmıştır. 1841 yılına kadar Anadolu eyaletinin sancağı olan Hudâvendigâr, bu tarihte merkezi Kütahya olmak üzere eyalet/vilayet yapılmış, sonraları vilayetin merkezi Bursa olmuştur. İşte bu vilayet yönetimi 22 Nisan 1917 tarihinde Dâhiliye Nezaretine hitaben, şehirlerarası yazışmalarda alttan üste yazılan bir tahrirat kaleme almıştır.

Yazı, tahriratın elkabına uygun olarak "*Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir*" şeklinde başlamaktadır. Bursa tüccarları, mesafenin yakın ve nakliyatın kolay olması sebebiyle buradaki yiyecek ve gıda maddelerini köylerden toplayarak İstanbul'a nakletmektedir. Bu nedenle Bursa'daki gıda fiyatlarında anormal artışlar meydana gelmekte hatta bazen vilayet içerisinde yiyecek yokluğu çekilmektedir. Buna çare olmak üzere valilik, yerli halkın ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla gıda maddelerinin %30'unun şehir içinde kalmak üzere ihracının yasaklanmasını ve belediyelerce bu maddelerin satın alınarak makul fiyattan halka dağıtılmasını talep etmektedir. Tahrirat, "*ol bâbda...*" şeklinde uygun bir hitapla bitirilmiş, vesika-nın altına tarih ve imza atılmıştır.

2 numaralı vesika, Dâhiliye Nezaretinin Hudâvendigâr Vilayetine sekiz gün sonra yani 30 Nisan'da yazdığı cevabi yazıdır. Şehirlerarası üst makamdan alt makama doğru yazılan vesikalara şukka denilmektedir. Tanzimat sonrası dönemde şukka elcabları sadeleştirilmiş, "*Devletlü/Atûfetlü efendim hazretleri*" gibi elcablar kullanılmıştır. Belgemiz müsvedde olduğu için hangi elcabın kullanıldığını göremiyoruz. Ancak yine son dönemlerde görülen hülâsa/özet başlığına rastlayabiliyoruz. Nezaretin valiliğe verdiği cevaba göre; evvela halka dağıtılacak gıda maddelerinin listesi yapılmalı ve bunların tavan fiyatları belirlenmelidir. Sonrasında sadrazamın başkanlığında nazırlardan oluşan ve Osmanlı hükümetini niteleyen Meclis-i Vükelâ'dan onay alınmalıdır. Ardından serbest ticaret kurallarını ihlal etmemek kaydıyla belediyelerin listedeki gıda maddelerini alarak halka satmasına izin verilebilecektir. Vesikamız müsvedde olduğu için son tarafta tarih ve mührü göremiyoruz. **(2 numaralı vesika ve transkripsiyonu görmek için QR kodu okutabilirsiniz.)**

1 Numaralı Vesikanın Transkripsiyonu

Hudâvendigâr Vilayetinden Dâhiliye Nezaretine Tahrirat (22 Nisan 1917)
Hudâvendigâr Vilâyeti / Mektûbî Kalemi / Aded / Umûmî 11227 / Husûsî 195
Hüve

Dâhiliye Nezâret-i celîlesi cânib-i âlîsine

(1) *Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir*

(2) Vilâyetin İstanbul'a civâr olması ve gidüp gelmenin kolay ve vesâit-i nakliyesinin diğer yerlerden muntazam ve sehîl bulunması hasebiyle **(3)** dâhilinde me'kûlâta âid ne kadar mahsûl ve erzâk var ise köylere varıncaya kadar dağılan çerçiler vâsıtasıyla cümlesi toplatdırılıp **(4)** İstanbul'a nakl idilmiş ve nakl idilmekde bulunmuş olduğu cihetle erzâk ve eşyâ-yı mezkûre fîâtında burada büyük bir terakkî **(5)** ve ba'zen İstanbul'daki fîâtından daha yüksek bir fîâta bâliğ olduğu ekseriyâ görülmektedir. Meselâ bugün İstanbul'da **(6)** zeytûnyağının kıyyesi altmış guruş olduğu hâlde Brusa'da yetmiş iki guruşdur.

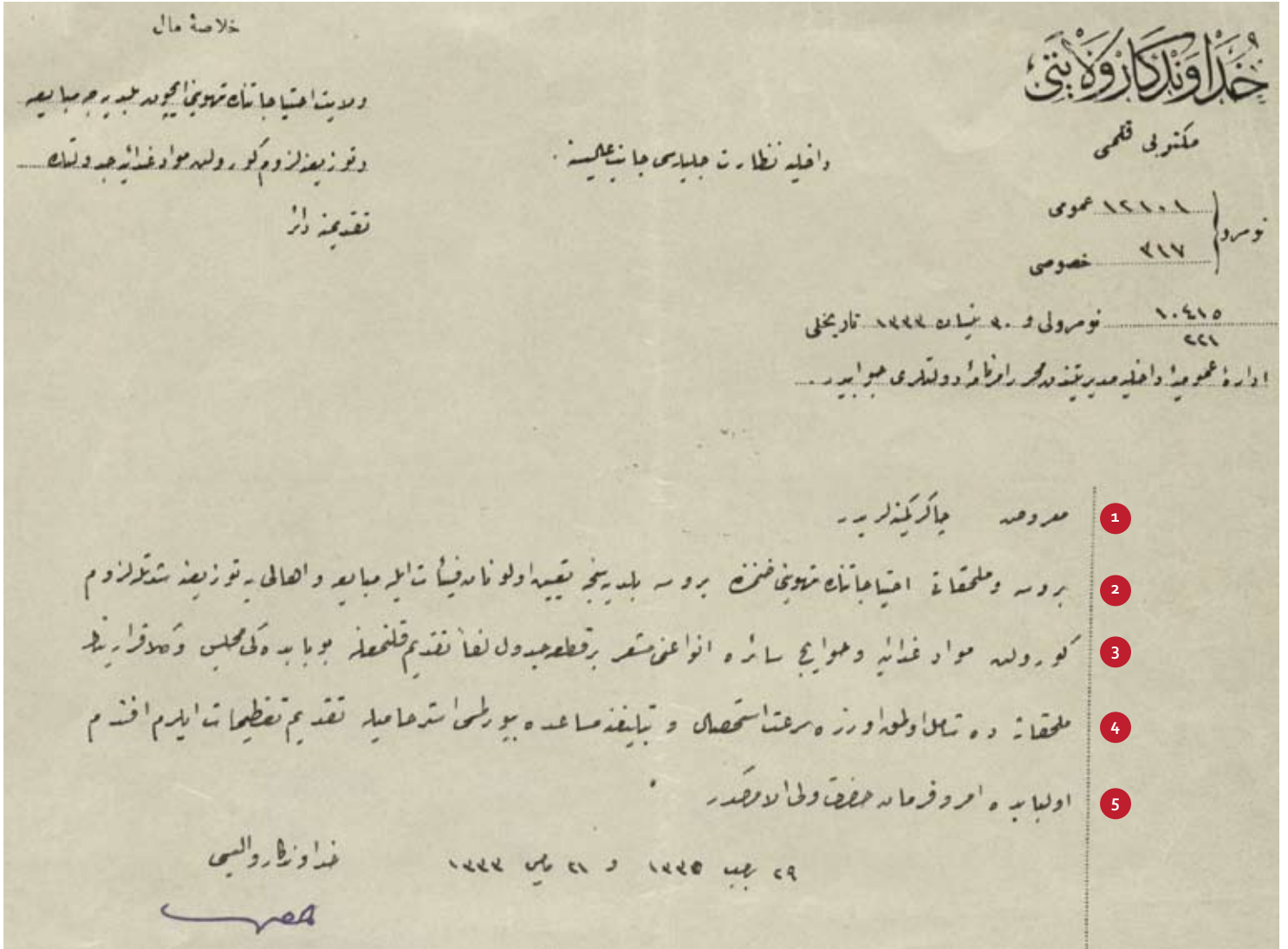
(7) Yine Brusa sabun i'mâl iden fabrikalara mâlik olduğu hâlde burada sabun fîâtı İstanbul'dan daha yüksek **(8)** olduğu için tüccâr oradan buraya sabun göndermekde ve buradaki fark-ı fîâtdan istifâde itmektedir. **(9)** Bu kesret-i ihrâcdan dolayı ba'zen vilâyetin ihtiyâcı olan erzâk ve me'kûlâtı bulmak da kâbil olamamakda ve halk büyük **(10)** bir ihtiyâc ve müzâyaka içinde kalmaktadır. Bunlara meydân kalmamak ve bîçâre halk nihâyeti gelmeyen müterakkî fîât ile ihtiyâcları **(11)** olan erzâk ve me'kûlâtı tedârik idemeyecek ahvâle ma'rûz bulundurulmamak için vilâyet dâhilinden hârice çıkarılacak **(12)** bi'l-umûm me'kûlât ve erzâkın fîât-ı mu'ayyenesi üzerinden yüzde otuzunun ihrâcına müsâ'ade olunmayarak vilâyet dâhilindeki **(13)** ihtiyâc için alıkonulmasına ve belediyelerce mübâya'a idilerek ahâlîye İzmir'de olduğu gibi tevzî ve fûrûhtuna müsâ'ade buyurulması temenniyâtıyla **(14)** takdîm-i ta'zîmât eylerim efendim. Ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Cemâdiye'l-âhire sene 1335 ve fî 22 Nisan sene 1333

Hudâvendigâr Vâlîsi / Hakkı

(DH_I_UM_EK_00045_00009_002)

3 Numaralı Vesika

3 numaralı belgede tekrar Hudâvendigâr Vilayetinden, 30 Nisan tarihli Dâhiliye şukkasına yazılan bir cevabı okuyoruz. 21 Mayıs tarihli tahriratta, Bursa merkez ve ilçe kazaların ihtiyacının bir an önce görülmesi için Meclis-i Vükelâ'nın kararına yardımcı olacak bir listenin ek olarak gönderildiği bildirilmiştir. **4 numaralı vesikada** transkripsiyonunu verdiğimiz cetvelde, belediyece satın alınıp halka dağıtılması lazım gelen gıda maddelerinin listesi verilmiştir. Listede tereyağı ve zeytinyağı fiyat olarak önde gelmekte, en ucuz ürünler arasında da üzüm ve patates yer almaktadır. (Cetvel ve transkripsiyonu görmek için QR kodu okutabilirsiniz.)

3 Numaralı Vesikanın Transkripsiyonu

Hudâvendigâr Vilâyetinden Dâhiliye Nezaretine Tahrirat (21 Mayıs 1917)

Hudâvendigâr Vilâyeti / Mektûbî Kalemi / Umûmî 12101 / Husûsî 317

10415 numarolu ve 30 Nisan 1333 târîhli İdâre-i Umûmiye-i Dâhiliye Müdîriyetinden muharrer emirnâme-i devletleri cevâbıdır.

Hülâsa-i meâl: Vilâyet ihtiyâcâtının tehvîni için belediyece mübâya'a ve tevzî'ine lüzûm görülen mevâdd-ı gıdâiye cedvelinin takdîmine dâir

Dâhiliye Nezâret-i celîlesi cânib-i âlîsine

(1) Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

(2) Brusa ve mülhakâtı ihtiyâcâtının tehvîni zımında Brusa Belediyesince ta'yîn olunan fîât ile mübâya'a ve ahâlîye tevzî'ine şiddetle lüzûm **(3)** görülen mevâdd-ı gıdâiye ve havâic-i sâire envâ'ını müş'îr bir kıt'a cedvel leffen takdîm kılınmağla bu bâbdaki Meclis-i Vükelâ karârının **(4)** mülhakâta da şâmil olmak üzere sür'at-i istihsâl ve teblîğine müsâ'ade buyurulması istihâmıyla takdîm-i ta'zîmât eylerim efendim. **(5)** Ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

29 Receb 1335 ve 21 Mayıs 1333

Hudâvendigâr Vâlîsi / Hakkı

(DH_İ_UM_EK_00045_00009_005)

Belgelerde Geçen Kelimeler:

A'lâ: Yüce
Aliyye: Yüce
Arîza: Alt makamdan üst makama yazılan yazı
Bâliğ: Yetişmiş, ulaşmış
Ber-vech-i peşîn: Peşin olarak
Bey': Satmak
Bi'l-etrâf: Etraflıca, ayrıntılı
Bi't-tecrübe: Tecrübe ile
Büber: Biber
Cânib: Taraf
Çâkerî: Kölelik
Çerçi: Seyyar satıcı
Delâlet: İşaret, delil olmak
Dombay: Dişi manda
Dûn: Uzak
Ednâ: En düşük, en aşağı
Evsat: Orta
Evvel emirde: İlk önce
Fahîmâne: İtibar sahibine yakışır şekilde
Fürûht: Satmak
Havâ: Boş, beyhude, heba (metinde-ki anlamıyla)
Havâic: İhtiyaçlar
Hemcivâr: Komşu
İ'âşe: Geçindirmek, beslemek
İbtidâr: Bir işe süratle başlamak

İcrâ-yı îcâb: Gerekenin yapılması
İhtiyât: Tedbirlilik
İltizâm: Gereklilik
İnbâ: Haber verme
İstîfâ-yı ihtiyâc: İhtiyacı karşılamak
İstihsâl: Elde etmek, üretmek
İttihâz: Edinmek, kabullenmek
Kâbil: Mümkün
Kesret: Çokluk
Kıyye: Okka, 1282 gram
Leffen: Ek olarak
Ma'rûz-ı çâker-i kemîne: Aciz kölenin arzı
Me'kûlât: Yenilecek gıda maddeleri
Mevâdd-ı gıdâiye: Gıda maddeleri
Mevzû'a: Konulmuş olan
Minhu: Ondan, metinde aynı tarih anlamında
Mu'ayyen(e): Belirli, belirlenmiş
Muharrer: Yazılmış
Mukarrer: Kesin, kararlaştırılmış
Mübâya'a: Satın almak
Müeddî: Sebep olan
Mülhakât: Bir merkeze bağlı olan yerler
Müş'îr: Haber veren, bildiren
Müterakkî: Yükselmiş, artmış
Müzâyaka: Sıkıntı, darlık

Narh: Yiyecek maddelerine belediye-nin koyduğu sabit fiyat
Nisbet-i mu'ayyene: Belirlenmiş oran
Râyic-i hâzıra: Bir şeyin o anki değeri
Sâlifü'z-zikr: Zikir geçen, yukarıda bahsedilmiş olan
Sâmî: Yüce
Sehl: Kolay
Sîsâm: Susam
Şâmil: Kaplayan
Tahrîrât: Resmî yazı
Ta'zîmât: Hürmet ve tazimler
Teemmül: Etraflıca düşünmek
Tehvîn: Kolaylaştırma
Tekrîmât: Hürmet ve tazimler
Tenâkus: Noksanslaşmak
Terakkî: Artmak, yukarı çıkmak
Tesviye: Ödemek (metindeki anla-mıyla)
Tevzî: Pay vererek dağıtmak
Vaz': Koymak
Veliyyü'l-emr: Emir sahibi olan kişi
Vesâit: Vasıtalara
Zımında: Maksadıyla

5 Numaralı Vesika

داخلیه نظارتی | اداره عمومی ولایت | مدیری
Dâhiliye | Nezâreti | Umû-miye-i | İdâre-i | Vilâyât | Müdiri

تاریخ تہیض

ناظر مصفا سارہ
Paşa'dan Tal'at Nâzır

تاریخ تہیض
tebyizi: Târih-i

۱۰ صراحتاً
Haziran 10
sene minhu

خداوند کا اسی حق کبہ
Bey'e Haklı Vâlisi Hudâvendigâr

۱۰ صراحتاً
Haziran 10
sene minhu

خدمت: برہمہ بیتہ بید لیجہ وضع ایستادہ تر بنہ زخند حقہ
hakında narhlar istenilen itdirilmek vaz' belediyelerince ve mül-hakât Brusa Hülâsa:

۱۰ صراحتاً تاریخ و ۳۱۷ نورولو خیرا عہدہ ہوا ہے۔
mevâdd iden tenâkus mevcûdu memle- ketde Dâhil-i cevâbıdır. aliyyeleri tahrîrât-ı numerolu 317 ve târihli sene [1]333 Mayıs 21

۱۰ صراحتاً تاریخ و ۳۱۷ نورولو خیرا عہدہ ہوا ہے۔
olması gâib ortadan süre- tiyle kaçırılmak hemcivâr mahallere veya gizlenmek bunların vaz'ı narh eşyâya ve

۱۰ صراحتاً تاریخ و ۳۱۷ نورولو خیرا عہدہ ہوا ہے۔
mahrûmiyetlerini idenlerin de ihtiyâc istîfâ-yı fiâtıyla fazla ve

مودی اولہ نجی بالترجہ تابت اولہ ولسہ بناء بو محفوظ خود کردہ اترام رفت و احتیاط ایرہن ایجاب مخ
idece- ginden icâb idilmesi ihtiyât ve dikkat iltizâma fevka'l-âde husûsda bu binâen olmasına olmuş bi't-tecrûbe sâbit olduğu müeddi

۱۰ صراحتاً تاریخ و ۳۱۷ نورولو خیرا عہدہ ہوا ہے۔
nazaran hâzıra râyic-i fiâtlar görülen cedvelde mürsel istenildiği idilmek vaz' üzere olmak a'zamî belediyesince vilâyet

۱۰ صراحتاً تاریخ و ۳۱۷ نورولو خیرا عہدہ ہوا ہے۔
mezkürenin mevâdd-ı olununca ibtidâr idilmeğe vaz' narh üzerinde fiâtlar bu bulunmakla dün derece beş dört

۱۰ صراحتاً تاریخ و ۳۱۷ نورولو خیرا عہدہ ہوا ہے۔
teem- mülüyle ve tedkik bi'l-etraf keyfiyetin üzere kalmamak ma- hal mahzûra bu bulundu- gundan muhtemel delâletıyla emsâli kaldırıl- ması ortadan

۱۰ صراحتاً تاریخ و ۳۱۷ نورولو خیرا عہدہ ہوا ہے۔
efendim. olunur tebliğ inbâsı aliyyelerinin mütâla'a-i

10 sene minhu

5 numaralı vesika, Dâhiliye Nezaretinin Hudâvendigâr Vilayetine 10 Haziran tarihinde yazdığı karşı cevap yazısıdır. Müsvedesini okuduğumuz şukka bu kez Nazır Tal'at Paşa imzasıyla kaleme alınmıştır. Şukkada, belediyeler tarafından yürürlüğe konulması gereken narh uygulamasının olumsuz yan etkilerinden bahsedilmektedir. Buna göre, narh konulan tüketim maddeleri tüccarlar tarafından gizlenerek ya da diğer mahallere taşınarak piyasadan toplattırılmakta, bu da ihtiyaç sahiplerinin daha çok mağdur olmasına sebebiyet vermektedir. Bir önceki ekte gönderilen belirli gıda maddelerine ait tavan fiyatlar piyasanın epeyce altında olduğundan, bu ürünlerin de piyasadan kaldırılması veya gizlenmesi ihtimali söz konusudur. Daha önce bu tecrübe yaşandığı için bu konuda vilayet uyarılmış ve fiyatların tekrar gözden geçirilmesi talep edilmiştir.

6 numaralı vesika ise bir önceki belgeden yaklaşık altı ay sonra, 11 Aralık 1917'de kaleme alınmıştır. Dâhiliye Nezaretine Hudâvendigâr Vilayetinden yazılan tahriratta, daha önce konulması talep edilen narhlara gerek olmadığı bildirilmiştir. Bunun sebebi de şudur: Normal şartlarda askerî makamlar tarafından daha fazla ihraç edilen narha konu tüketim maddelerinin çok az miktarı vilayetten ihraç edilmiş, böylece bu gıda maddeleri iç piyasada narhı gerektirecek bir kıtlık ve pahalılığa ulaşmamıştır. (Vesikanın orijinalini ve çevirisini QR kodla görebilirsiniz.)

5 Numaralı Vesikanın Transkripsiyonu

Dâhiliye Nezaretinden Hudâvendigâr
Vilayetine Şukka (10 Haziran 1917)

Dâhiliye Nezâreti

İdâre-i Umûmiye-i Vilâyât Müdîri

Târîh-i tebyîzi: 10 Haziran sene minhu

10 Haziran sene [1]333

Nâzır Vekîli Tal'at Paşa'dan Hudâvendigâr Vâlîsi Hakkı Bey'e

Hülâsa: Brusa ve mülhakât belediyelerince vaz' itdirilmek istenilen narhlar hakkında

(1) 21 Mayıs sene [1]333 târîhli ve 317 numarolu tahrîrât-ı aliyyeleri cevâbıdır. Dâhil-i memleketde mevcûdu tenâkus iden mevâdd (2) ve eşyâya narh vaz'ı bunların gizlenmek veya hemcivâr mahallere kaçırılmak sûretiyle ortadan gâib olması ve fazla fîâtıyla istîfâ-yı ihtiyâc idenlerin de mahrûmiyetlerini (3) müeddî olduğu bi't-tecrübe sâbit olmuş olmasına binâen bu husûsda fevka'l-âde iltizâma dikkat ve ihtiyât idilmesi icâb ideceğinden (4) vilâyet belediyesince a'zamî olmak üzere vaz' idilmek istenildiği mürsel cedvelde görülen fîâtlar râyic-i hâzıra nazaran (5) dört beş derece dûn bulunmakla bu fîâtlar üzerinde narh vaz' idilmeğe ibtidâr olununca mevâdd-ı mezkûrenin (6) ortadan kaldırılması emsâli delâletiyle muhtemel bulunduğundan bu mahzûra mahal kalmamak üzere keyfiyetin bi'l-etrâf tedkîk ve teemmülüyle (7) mütâla'a-i aliyyelerinin inbâsı tebliğ olunur efendim. 10 sene minhu.

(DH_İ_UM_EK_00045_00009_003)

حُسنِ خطِ چالیشماری

Hüsn-i Hat Çalışmaları

Mesud
Hızarcı

Harf ve kelime çalışmalarına devam ediyoruz. Silik harflerin üzerinden geçerken dikkatle yazmaya ve acele etmemeye çalışalım. Elinizin alışması ve yazınızın güzelleşmesi için bu dikkat ve sabır önemli olacaktır.

با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی
با ی ا ن ب ج ز د بر بس ثه بص بصه بط بغ بف بو تکه بل بم به بو بهه بلا بی

عشمانیجه یازا بیلیم

Osmanlıca Yazabiliyorum

Dergiyi takip edenler, yazmanın da zevkine ulaşıyorlar. Her ay ilerlediğinizi sizler de fark ediyorsunuz. Her işte olduğu gibi, bu işte de bizzat kendimizin gayret göstermesi önemli olacaktır. Bu ay da aşağıdaki metni Osmanlı Türkçesi/Kur'an harfleri ile yazmanızı istiyoruz.

İstikamet

İstikamet, her işte doğruluk üzere bulunmak, adaletten ve doğruluktan ayrılmayıp din ve akıl çerçevesi içinde yürümek demektir. Din ve dünya görevlerini olduğu gibi yapmaya çalışan bir Müslüman, tam istikamet sahibi bir insandır. Böyle bir insan toplumun en önemli bir azası sayılır.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

سُئَالُ طِبِّیَّةٍ

Osmanlı Tıbbından

[Mesut Budak]

(Kaynak: Hülâsatü'l-Ebdân, Süleymaniye Kütüphanesi, nr. 5538, vr. 12b-13a)

Bahar ve Yaz

Evvel bahârda, balgam makhûr olur ve bedende kaçuk olur. Bu ayda fazla hacâmat ve cimâ' ve tenkiye-i dimâğ itmek ve kıy ve gargara itmek eyüdü ve gıda bu ayda latîf etler ve latîf taâmlar ve nîm yumurta yimek eyüdü. İhtirâz gerektir galîz taâmlardan ve beyazdan ve ekşilerden ve balıktan.

İkinci bahar: Bu ayda dem şâd ve mizac kavî olur. Bu ayda gıdâ, ayran ve muvâfık yağlı taâmlar ve münâsib taze şeyler yimek ve cimâ' itmek nâfi'dir. İhtirâz gerektir tuzlu taâmlardan ve kuru

nesnelerden ve cümle acılar ağû olur, mûzırdır.

Ahîr bahar: Bu ayda safra hareket ider. Taâmı az yiyeler. Çok yimekten safrâvî ve demevî illetler hâsıl olur. Kuzu etleri ve yaş meyveler yimek nâfi'dir. İhtirâz gerektir sığır etinden ve galîz taâmlardan ve tuzlulardan ve cima'dan riyâzet itmek münâsibdir.

Evvel yaz: Bu ayda safra hareket üzere olur. Gıdâ, oğlak eti ve taze balık ve taze yoğurd ve taze meyveler ve kuş etleri yimek ve sabah soğuk su içmek eyüdü. İhtirâz

gerektir cima'dan ıssı otlardan misk ve anberden.

Orta yaz: Bu ayda kan zayıf ve ahlât tahlîl ve taklîl olur. Bu ayda latîf gıdâlar ve kuş etleri yimek ve açıla soğuk su ve soğuk şerbetler ve soğuk meyveler nâfi'dir. İhtirâz gerektir cimâ'dan ve ıssı otlardan ve galîz taâmlardan.

Son yaz: Bu ayda ahlât tahlil ve taklîl ider ve kesret-i zükkâm ve enva'-ı emrâz-ı muhtelifê zuhûr ider. Bu ayda gıdâ enâr denkli taâm ve kabak kalyesi ve latîf ot eşleri yiyeler ve gül suyu sürüner. Riyazetten ve hamamdan ve müşhilâtta hazer ideler.

KELİMELEER:

Makhûr: Azalmış / Tenkiye-i dimâğ: Sinüzit ve iltihabın boşalttırılması / Kıy: Kusmuk / Nîm: Az pişmiş / İhtirâz: Kaçın-mak / Galîz: Katı / Taâm: Yemek / Şâd: Hareketli / Ağû: Zehir / Tahlil: Boşalt-mak / Taklîl: Azalt-mak / Zükkâm: Nezle / Emrâz: Hastalıklar / Enar: Nar / Müshilât: İshal edici ilaçlar / Hazer: Sakın-mak, çekin-mek /

Metnin Güncel Çevirisi

Bahar ve Yaz Aylarında Beslenme ve Sağlık

İlkbaharın başlangıcında, vücutta balgam az olur ve beden de gevşeklik oluşur. Bu dönemde iltihaplı sinüsleri boşalttırmak, kusarak safra çıkarmak, gargara yapmak, hacamat yapmak ve halvette olmak sağlık açısından önem arzeder. Ayrıca temiz gıdalar ile beslenmek, kırmızı et çeşitleri ve yarı pişmiş yumurta yemek de önemlidir. Katı yiyeceklerden, balık yemekten, beyaz ve ekşilerden kaçınmak gereklidir.

Bahar mevsiminin ortasında kan hareketli ve vücut dinç olur. Bu dönemde taze sebze ve meyveler, yağlı yiyecekler ile ayran gibi içecekler de önemlidir. Tuzlu ve acı gıdalar ve baharatlar ile beslenmek bu dönemde çok sakıncalı ve zararlıdır..

İlkbahar mevsiminin son döneminde vücutta safra çoğalır. Bu dönemde çok yemek, safra ve kana bağlı hastalıklara sebebiyet verebileceğinden zararlıdır. Kuzu eti ve yaş meyveler yemek fayda verir. Katı ve tuzlu yiyeceklerden, siğir etinden ve halvetten uzak durmak gerektir.

Yaz başlangıcında safra yine hareketli olur. Oğlak eti, balık, taze yoğurt ve meyveler ile kuş etlerinden yemek ve sabahları soğuk su içmek faydalıdır. Sıcak tabiatlı yeşilliklerden ve sebzelerden yemek ve halvetten sakınmak önemlidir. Kokulardan misk ve anber kullanılmamalıdır.

Yaz mevsiminin orta dönemlerinde kan dolaşımı zayıflar ve vücuttaki hıtlar azalır. Temiz gıdalarla beslenmek ve kuş etlerinden yemek faydalıdır. Aç iken soğuk şerbetler ve su içmek, soğuk mizaçlı meyveler yemek çok fayda verir. Sıcak tabiatlı sebzeler, katı yiyecekler ve halvetten sakınmak gerektir.

Yaz aylarının son döneminde vücutta hıtlar yine az ve zayıf olur. Nezle ve gribal enfeksiyonlar ile çeşitli hastalıklar çoklukla bu dönemde ortaya çıkar. Nar ve kabak gibi mevsimsel yiyecekler ile taze ve kokulu yeşillikler yemek önemlidir. Gül suyu ile kokulanmak şifalıdır. Ayrıca ishal edici ilaçlardan ve bitkilerden uzak durmak gerektir.

اول بهارده

بلغم مقهور اولور و بده نده قاجوق اولور بوايده فصد
وجامت و جماع و تنقيه دماغ اتمك و قی و غرغره
اتمك ایودر و غدا بوايده لطیف اتمر و لطیف
طعاملر و نیم میورطه یماک ایودر احترام از کرکدر
غلیظ طعاملردن و بیازدن و اکشیاردن و بالقد
ایکجی بهار بوايده ادم سئاد و مزاج قوی اولور بو
ایده غذا بربان و موافق یا غلو طعام و مناسب تازه
شیلر یماک و جماع اتمك نافعدر احترام از کرکدر
طول و طعاملردن و قوری نسنه لردن و جمله آجیلر
اغوا اولور مضر در اخر بهار بوايده صفر حرکت
ایدر طعامی از ییه لر جوق یکدن صفروی و دمی
علت لر حاصل اولور قوزی اتمر و یاش میوه لر یماک
نافعدر احترام از کرکدر صفر استدن و غلیظ طعامدن
و طول لولردن و جماعدن ریاضت اتمك مناسبدر
اول یاز بوايده صفر حرکت اوزره اولور غدا
او غلاق اتنه و تازه بالیق و تازه یوغورد و تازه میوه لر
و قوش اتمر یماک و صباح سوق صوایچک ایودر احترام
کرکدر جماعدن اسپی و تلمردن و مسک و عنبردن
اورته یاز بوايده قان ضعیف و اخلاط تقلیل اولور
و بوايده لطیف غذا لر و قوش اتمر یماک و آجیله
صوق صو و صوق شریطر و صوق میو لر نافعدر
احترام از کرکدر جماعدن و اسپی و تلمردن و غلیظ طعام
لمردن صو و یاز بوايده اخلاط تحلیل و تقلیل ایده
و کثرت زکام و انواع امراض مختلفه ظهور ایدر
بوايده غذا ناردن کلی طعام و قباق قلیه سی و لطیف
اوت اشلی بیه لر و کل صوی سور و نه لر ریاضتدن
و حمامدن و مسهلانندن حذر ایده لر اوله کوز

کتابہ اوقومہ لری

Kitabe Okumaları

Mezar Taşı

Yer: Ebulvefâ Camii Haziresi, Fatih, İstanbul
Kimlik: Mustafa Ağa

حالا درگاه

Hâlâ dergâh-ı

عالی یگیچری

âli yeniçeri

آغاسنڭ باش

ağasının baş-

چوقدارى احمد

çukadârı Ahmed

آغانڭ اوغلى

Ağ'a'nın oğlu

مرحوم مصطفى

merhûm Mustafa

آغا روحیچون

Ağa rûhiçün

الفاحه

el-Fâtiha

سنه ۱۱۵۶

Sene 1156

غرّة ذا

Gurre-i ZA (Zilkade)

KELİMELER:

Dergâh-ı âlî: Yüce kapılar demek olup padişahın sarayı anlamında kullanılır

Başçukadâr: Başçuhadâr; padişahın maiyetindeki ayak hizmetinde bulunan çuhadarların amiri

Gurre: Ayın ilk günü

Mezar Taşı

Yer: Bali Süleyman Ağa Camii Haziresi,
Silivrikapı, Fatih, İstanbul
Kimlik: Neş'et Ağa

لا موجود الا هو
Lâ mevcûde illâ Hû

بنی قیل مغفرت
Beni kıl mağfîret

ای ربّ یزدان
ey Rabb-i Yezdân

بحق اسم اعظم
bi-hakk-ı ism-i a'zam-ı

کتاب سبحان
kitâb-ı Sübhân

دولتو عصمتلو
devletlû ismetlû

عادله سلطان عالیة الشان
Âdile Sultân aliyyetü'ş-şân

حضرتلرینک باش قیو غلامی
hazretlerinin baş kapu gulâmı

و طریقت عالیة نقشبنديه دن
ve tarîkat-ı aliyye-i Nakşibendiyye'den

سعادتلو نشأت آغا حضرتلرینک
sa'âdetlû Neş'et Ağa hazretlerinin

روح طیبه لری ایچون فاتحه
rûh-ı tayyibeleri içün Fâtîha

فی ۹ رجب سنه ۱۳۲۸
Fî 9 Receb sene 1328

KELİMELELER:

Lâ mevcûde illâ Hû: Allah'tan başka varlık yoktur

Yezdân: Allah

Bi-hakk-ı ism-i a'zam: En büyük ismin hakkı için

Kitâb-ı Sübhân: Her eksiklikten münezze olan Allah'ın kitabı

Devletlû: Dünyada ve ahirette bahtı açık ola kimse; yüksek rütbelilerin unvanı

İsmetlû: Namuslu, temiz; hanım sultanlara verilen unvan

Aliyyetü'ş-şân: Şanı yüce

Baş kapu gulâmı: Zenci hadımağalarının defterini tutan, sarayın hizmetlilerinden biri

Aliyye: Yüce

Tayyibe: Temiz

عثمانیدن ییمک ترفندی

Osmanlıdan Yemek Tarifleri

1 TÜRK DOLMASI

اوسقومرو بالی ترتیبی اوزره ایچی حاضر ایدوب بالفک
قارتی وقولاقلرینی چیقاردقدن صکره بعده اتی قویوب صوغانه
قاتوب طوز بیر طارچین فسق ایله برمقدار طوماتز قویوب
طولدرمه لی و طووده یاخود فرونده پشورمه لی بعده لیمون یاخود
پورتقالی دیلیم دیلیم ایدوب دیزمه لی و طواده قیزاردوب طباغه
آلدقدن صکره بوترتیبی قوللانمه لی .

Uskumru balığı tertibi üzere içi hazır edip balığın karnını ve kulaklarını çıkardıktan sonra ba'de etini koyup soğana katıp toz biber, tarçın, fıstık ile bir miktar domates koyup doldurmalı ve tavada yahut fırında pişirmeli ba'de limon yahut portakalı dilim dilim edip dizmeli ve tavada kızartıp tabağa aldıktan sonra bu tertibi kullanmalı.

2 KAVUN BAKLAVASI

یغلنمش تپسینک ایچنه ایجه آچلمش باقلوه یوفقه لرینک
آره سنه قاشیق ایله ازیئش طاتلی قاوونی دوشه مه لی یاغ ویره رک
فرونه ویره مه لی فروندن چیقاردقدن صکره براز صغودوب شکرینی
دوکه لی .

Yağlanmış tepsinin içine ince açılmış baklava yufkalarının arasına kaşık ile ezilmiş tatlı kavunu döşemeli, yağ vererek fırına vermeli. Fırından çıkardıktan sonra biraz soğutup şekerini dökmeli.

3 BAKLALI PİLAV

سوریه نك مشهور پلاویدر . صورت طبعی :
 بش آلتی باش بیوک صوغانی رندهدن کچردکن صوگرا برکچه دولوسی تره باغنده
 یقه رنگ آلینجه به قادار قاوورمالی . ایجنه یاریم اوققا برآز قابوغیله برابر آییقلاشمش
 تازه ایچ باقلای قویوب اوزهرینه برکچه سو علاوه ایدرک حارلی آتشدن پیشیرمەلی .
 باقلار یوموشامغه باشلادقده ایجنه قوش باشی دوضرائمش یاغلی قوزی اتنی علاوه ایتەلی
 وایچه پیشیرمەلی . اوزهرینه پرنجک ایکی مثلی سو و کفایت ایدرک مقدارده تره یاغی
 طوز ، بiber قویوب قاینادقده پرنجی سالمالی . پیشیروب دملندیرمەلی . اوزهرینه بهاره
 بiber اکوب بوغورد ایله سفرمه عرض ایتەلی .

Suriye'nin meşhur pilavıdır. **Suret-i tabhı** (Pişirme şekli) :

Beş altı baş büyük soğanı rendeden geçirdikten sonra bir kepçe dolusu tereyağında pembe renk alıncaya kadar kavurmalı. İçine yarım okka biraz kabuğuyla beraber ayıklanmış taze iç baklayı koyup üzerine bir kepçe su ilave ederek harlı ateşte pişirmeli. Baklalar yumuşamaya **başladıkda** (Başlayınca) içine kuşbaşı doğranmış yağlı kuzu etini ilave etmeli ve iyice pişirmeli. Üzerine pirincin iki misli su ve **kifayet edecek miktarda** (Yetecek kadar) tereyağı, tuz, biber koyup kaynadıkda pirinci salmalı. Pişirip demlendirmeli. Üzerine bahar, biber ekip yoğurt ile sofraya **arz etmeli** (Servis etmeli).

4 HÜNKARİ (PADİŞAHA MAHSUS) TARHANA ÇORBASI

یغورتی طاش دیبکده دوکوب حل ایتدکنصکره اویلجه
 صباحه قدر طورملی . صباحدن بر تجربه قویوب آزار آزار
 نوت صوبی ویره رک وقاریشدیرمەرق پیشیرمەلی وبعده باغده
 قزارمش اوفق آتمک آتمالی .

Bir kıyye (Okka: 1283 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü birimi) **has francala** (Has undan yapılan beyaz, yumuşak ekmek, has ekmek) ekmek içi ile yüz **dirhem** (Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi) torba yoğurdu **taş dibekte** (Taştan veya ağaç kütüğünden yapılmış, çok büyük ve geniş havan) döküp hal ettikten sonra öylece sabaha kadar durmalı. Sabahtan bir tencereye koyup azar azar et suyu vererek ve karıştırarak pişirmeli ve **ba'de** (Sonra) yağda kızarmış ufak ekmek atmalı.

تاریختن نوٹلر

Tarihten Notlar

| Çizen: Ahmet Çakıl |

عگا ده طور دیرولماسه یدم

AKKA'DA DURDURULMASAYDIM

باشلاينجه، عثمانلی دولتی جزار احمد پاشادن بولگه ده ییغیناق یایمه سنی ایسته دی. بو آرا ده بونا پارت ده، العیش، غزه و یافه یی اشغال ایتمش، مارت ۱۷۹۹ ده عگا اوگنه کلمشدی. آنجق، ایکی آیدن فضله سورن قوشاقمه، عثمانلی طونامه سی و نظام جدید اوردوسندن دستک کورن جزار احمد پاشانک کوچلی صاوونمه سی قارشیسینده باشاریسزلقله صوگوچلانیدی. ناپولیون، ۲۱ مایس ۱۷۹۹ ده عگادن چکیلیمک زورنده قالدی.

جزار احمد پاشانک قارشیسینده ایلمک یگیلگیسینی یاشایان ناپولیون: “عگاده طور دیرولماسه یدم، بتون طوغوی اله کچیره بیلیردم!” سوزینی سویله مشدر. جزار احمد پاشا ایسه ۱۸۰۴ ده ئولومنه قدر عگا بگلربگلگی کوروینی یوروتمشدر.

جزار احمد پاشا، ۱۷۷۵ ده عگا محافظلغنه، قیصه بر سوره صوگره ده وزیرک ویریلره رک صیدا بگلربگلگنه کتیریلدی. لبنان، اردن و فلسطینده کی قارشیققلری یاتیشدیردی. بو باشاریلری سببیه شام بگلربگلگنه آتاندی. ناپولیون بونا پارت قوموته سنده کی فرانسز اوردوسی ۱۷۹۸ ده مصری اشغاله

Cezzar Ahmet Paşa, 1775'de Akka muhafızlığına, kısa bir süre sonra da vezirlik verilerek Sayda beylerbeyliğine getirildi. Lübnan, Ürdün ve Filistin'deki karışıklıkları yatıştırdı. Bu başarıları sebebiyle Şam beylerbeyliğine atandı. Napolyon Bonapart komutasındaki Fransız ordusu 1798'de Mısır'ı işgale başlayınca, Osmanlı Devleti Cezzar Ahmet Paşa'dan

bölgede yığınak yapmasını istedi. Bu arada Bonapart da, el-Ariş, Gazze ve Yafa'yı işgal etmiş, Mart 1799'da Akka önüne gelmişti. Ancak, iki aydan fazla süren kuşatma, Osmanlı donanması ve nizam-ı cedid ordusundan destek gören Cezzar Ahmet Paşa'nın güçlü savunması karşısında başarısızlıkla sonuçlandı. Napolyon, 21 Mart

1799'da Akka'dan çekilmek zorunda kaldı.

Cezzar Ahmet Paşa'nın karşısında ilk yenilgisini yaşayan Napolyon: "Akka'da durdurulmasaydım, bütün doğuyu ele geçirebilirdim!" sözünü söylemiştir. Cezzar Ahmet Paşa ise 1804'de ölümüne kadar Akka beylerbeyi görevini yürütmüştür.

شرطلره تسليم اولما!

ŞARTLARA TESLİM OLMA

اولسون، يول اونڭ أوزرندن كچر. سن طاغ اولمليه هوسلنمه، اصلا غرورلانما؛ يول اول كه، هر كس سنڭ أوزرڭدن كچركن، سن طاغلرڭ بيله أوزرندن كچه سڭ.

“خواجه م، يا شرطلر الويريشلى اولمازسه؟”

دييه صوردى. آق شمس الدين هيچ

طوراقسامدن جواب ويردى: “شرطلره

تسليم اولمازسهڭ شرطلر دگيشير، سڭا تسليم

اولورلر. چوق چاليشير، چوق دعا ايدر و

چوق ايسترسهڭ اللهڭ رحمتى تجلى ايدر،

رحمت تجلى ايتديگنده نيجه اولمازلر تحق ايدر

(كرچكلشير).“

و كوني كلنجه، چوجق ياشنه باقمندن

ييزانسڭ فتحنى دوشونميه باشلادى.

سلطان ايكنجى محمد هنوز يدى ياشلرنده ايكن خواجه سى ملا آق شمس الدين قولاغنه اگيلدى و باشارينڭ اڭ اونملى قورالنى فيصيلدادى: “هدفنى تثبيت ايتمليسڭ.” اوڭجه هدف بيلرلندى: قسطنطينيه مطلقا فتح ايديله جكدر.

آق شمس الدين هدف تثبيتندن صوڭره سنى ده سويله دى: “طاغ نه قدر يوكسك اولورسه

Sultan ikinci Mehmet henüz yedi yaşlarında iken hocası mol-la Akşemseddin kulağına eğildi ve başarının önemli kuralını fısıldadı: "Hedefini tespit etmelisin." Önce hedef belirlendi: Kostantiniye mutlaka fethedilecektir.

Akşemseddin hedef tespitinden sonrasını da söyledi: "Dağ ne

kadar yüksek olursa olsun, yol onun üzerinden geçer. Sen dağ olmaya heveslenme, asla gururlanma; yol ol ki, herkes senin üzerinden geçerken, sen dağların bile üzerinden geçesin."

"Hocam, ya şartlar elverişli olmazsa?" diye sordu. Akşemseddin hiç duraksamadan cevap verdi: "Şartlara teslim olmaz-

san şartlar değişir, sana teslim olurlar. Çok çalışır, çok dua eder ve çok istersen Allah'ın rahmeti tecelli eder, rahmet tecelli ettiğinde nice olmazlar tahakkuk eder (gerçekleşir)."

Ve günü gelince, çocuk yaşına bakmadan Bizans'ın fethini düşünmeye başladı.

کاشکه ایچنده آدم اوتورسهیدی

KEŞKE İÇİNDE ADAM OTURSAYDI

آریسطو یولده کیدرکن اولدقجه یاقیشیقلی بر آدمه راست کلیر. بر ده قونوشوب ده سویله دیگی سوزلرک، ویردیگی جوابلرک جاھلانه و احمقانه اولدیغنی کورنجه سویله دیر: "کوزل بر او. کاشکه ایچنده آدم اوتورسهیدی!"

Aristo yolda giderken oldukça yakışıklı bir adama rast gelir. Bir de konuşup ta söylediği sözlerin, verdiği cevapların cahilane ve ahmakane olduğunu görünce şöyle der: "Güzel bir ev. Keşke içinde adam otursaydı!"

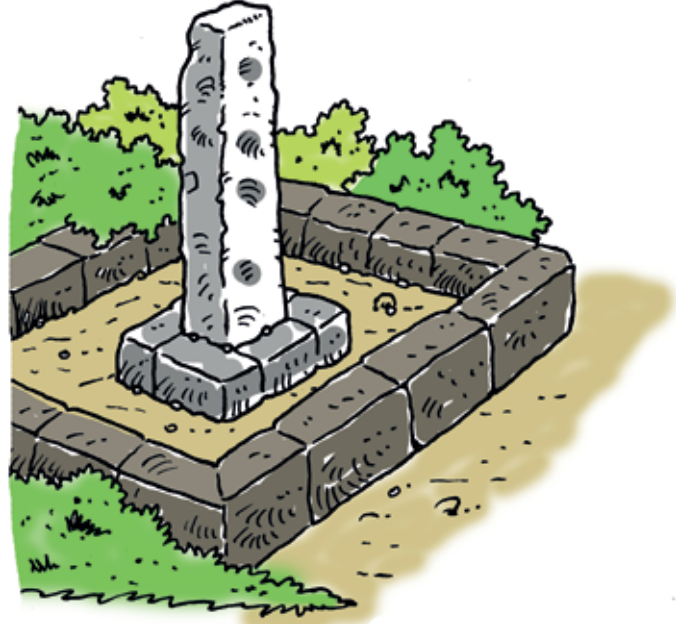
هر يول استانبوله چيقار

HER YOL İSTANBUL'A ÇIKAR

صوڭنده اورته يه بر شهر چيقار. نووه روما
(يڭى روما) آدى ويريلير.

بر كون باش معمار شويله دير: ”ماژسته!
بوراسى دنيانڭ مركزى حالنه كتيريلمليدر.
بونڭ ايچون اوڭجه، حالا قدسده محافظه
ايديلن و عيسى طرفندن طوقونولديغى ايچون
مقدس صاييلان ’ميليئون’ اسملى بر تاش
واردر. بو تاشڭ كتيريلوب ييقتى حالنده
بولونان تايناغڭ (او صيره ده هنوز آياصوفيه
يوقدر) قارشيسنه يرلشديريلمسى اويغون
اولور. تاشڭ اولديغى ير دنياده (۰ / صفر)
نقطه سى صاييلملى و بتون مسافه لر بو
نقطه دن اعتبارا اولچولمليدر.“

اويله ده اولور. اونڭ ايچون، ”بتون يوللر
رومايه چيقار“ سوزى، نووه روما (يڭى
روما)، يعنى قسطنطينايول، يعنى استانبول
ايچون سويلنمشدر. ميليئون تاشى،
آياصوفيه نڭ قارشيسنده يك ده فرق
ايديلمى، ۱۶۸۳ ييلدنبرى طورمقدهدر.

بتون يوللر رومايه چيقار سوزى، ظن
ايديليركه ايتاليانڭ باش شهرى روما ايچون
سويلنمشدر. قصد ايديلن روما، قسطنطينايول
يعنى استانبولدر. ناصلمى؟
بیزانس ايمپراطورى، روما ايمپراطورلغڭ باش
كنتى يايىمق و يڭى بر شهر ايچون ۳۲۴
ييلنده قوللرى صيوار. آلتى ييل سورن فعاليت

Bütün yollar Roma'ya çıkar
sözü, zannedilir ki İtalya'nın baş
şehri Roma için söylenmiştir.
Kast edilen Roma, Konstantina-
pol yani İstanbul'dur. Nasıl mı?
Bizans imparatoru, Roma impa-
ratorluğunun başkenti yapmak
ve yeni bir şehir için 324 yılında
kolları sıvar. Altı yıl süren faa-
liyet sonunda ortaya bir şehir
çıkır. Nova Roma (Yeni Roma)
adı verilir.

Bir gün baş mimar şöyle der:
"Majeste! Burası dünyanın mer-
kezi haline getirilmelidir. Bunun
için önce, halen Kudüs'te mu-
hafaza edilen ve İsa tarafından
dokunulduğu için mukaddes
sayılan 'milion' isimli bir taş
vardır. Bu taşın getirilip yıkıntı
halinde bulunan tapınağın (o
sırada henüz Ayasofya yoktur)
karşısına yerleştirilmesi uygun
olur. Taşın olduğu yer dünyada

(o/sıfır) noktası sayılmalı ve
bütün mesafeler bu noktadan
itibaren ölçülmelidir."
Öyle de olur. Onun için, "bütün
yollar Roma'ya çıkar" sözü,
Nova Roma (yeni Roma), yani
Konstantinapol, yani İstanbul
için söylenmiştir. Milion taşı,
Ayasofya'nın karşısında pek de
fark edilmeden, 1683 yılından
beri durmaktadır.

Ödüllü Bulmaca

Merhaba Arkadaşlar!

Eskilerin lügaz dedikleri bilmeceleeri, kendi yazı ve kelime bilgisiyle sizlerle paylaşıyoruz. Her bir lügazın çözümünü aşağıda numaralandırılmış alanlardaki boşluklara yazmanızı istiyoruz. Numaralı alanlara gelen harfleri de numara sırasına göre aşağıdaki satıra yazıp Osmanlı Türkçesine çeviriniz. Cevabı **25 Nisan**'a kadar mektup@osmanlicadergi.com posta adresine gönderenler arasından seçilecek **5 kişiye** Osmanlıca "Hz. Peygamberin (sav) Hayatı"nı hediye ediyoruz.

1. اول ندر جسمی بغایت آرق * اکسه سی یومری و بورنی یارق

2. ندر اول کیم طهوز قبه او جامع * مناره سی یوق اماخیلی واسع
کیجه قنبدیل ینار و کوندزین موم * بومنوال اوزره ایتیش آنی قیوم

3. ندر اول کیم کورینور بر کوچک مار * ایاغنده باشنده کوزلری
اوزاندقجه اولور کوزلری روشن * کورر انسانی بر کونلک قوناقدن

4. ندر اول کیم صد فکاری مغاره * برابر در اکادریا وقاره
بر اژدر در که انده درت ایقلو * یاتور ایچنده انک شویله صاقلو

5. اول ندر کیم چمنی جامه کبر * اکثری چوغی مزار لقسده کرز

6. ندر اول اژدها کیم بوینوزی وار * ولکن نه الی وارنه کوزی وار
دیلی چیقار چکنجه بوینوزدن * بتون عالم انک قورقار یوزندن
دیلله چلار انسانی اول اژدر * ایاغی یوق معلق طور را کثر

7. نه عقر بدر باشی انک مدور * ایاغندن صوقار حیوانی اکثر

8. ندر اول آق بیلقاو چاپه دیشلی * یشل بوینوزو در هم آتجی ایشلی

1. _ _ _ _ 1
2. _ _ _ _ 2 3
3. 4 _ _ _ _ 5
4. _ _ _ _ 6
5. _ _ _ _ 7 8
6. _ _ _ _ 9
7. 10 11 _ _ _
8. _ _ _ _ 12

Cevaplar:

6 3 11 3 7
2 8 5 1 4 8 5 /
6 3 9 3 12 3 5 10 5 /
3 4 10 4 10 7

Osmanlıca Çevirisi:

..... ,

/

.....

وداع خطبه سندن

ای انسانلر! ربگزر بردر. باباگزر ده بردر. هپگزر آدمگ چو جقلریسگزر. آدم ایسه طویراقدندر. عرب اومايانه عرب اولمایانگ ده عرب اوزرینه اوستونلگی اولمادیغی کبی قرمزی تنلینگ سیاه اوزرینه سیاهگ ده قرمزی تنلی اوزرنده بر اوستونلگی یوقدر. اوستونلک آنجق تقواده، اللهدن قورقمقدهدر.

الله یاننده اگ قیمتلی اولانگزر اوندن اگ چوق قورقانگزردر.

اعضاسی کسیک سیاهی بر کوله باشگزه آمر اولارق تعین ایدیلسه سزی اللهگ کتابی ایله اداره ایدرسه اونی دیگله یگزر و اطاعت ایدیگزر.

صوچلی کندی صوچندن باشقه سی ایله صوچلاناماز. بابا اوغلنک صوچی اوزرینه اوغلی ده باباسنک صوچی اوزرینه صوچلاناماز.

دقت ایدیگزر! شو درت شیئی کسینلکله یایمایاجقسگزر:

اللهه هیچ بر شیئی اورتاق قوشمایاجقسگزر.

اللهگ حرام و طوقونولماز قیلدیغی جانی حقسز یره ئولدیرمیه جکسگزر.

خیرسزلق یایمایاجقسگزر.

انسانلر ”لا اله الا الله“ دینجه یه قدر اونلرله جهاد ایتمک اوزره امر اولوندم. اونلر بونی سویله دکلی زمان قانلرینی و ماللرینی قورومش اولورلر.

حسابلری ایسه اللهه عائددر.

ULUSLARARSI DERGI FUARI
24-29 NISAN - SİRKECİ GARI

TURDEB
Türkiye Dergiler Birliği

عثمانلی تاریخی بیلینمدن، دنیا تاریخی
زبانه یازما

"OSMANLI TARİHİ
BİLİNMEYEN,
DÜNYA TARİHİ
YAZILAMAZ!"

Osmanlıca
Eğitim ve Kültür Dergisi